

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ & ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (ΜΒΑ)

Διπλωματική Εργασία

ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΔΗΜ. ΧΡΥΣΑΝΘΗ

Πειραιάς, 2015

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή.....	4
Κεφάλαιο Πρώτο.....	6
1.1 Εισαγωγή.....	6
1.2 Τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς στην Ελλάδα.....	6
1.3 Γενική Εισαγωγή στη Φορολογία Εισοδήματος.....	8
1.3.1 Φορολογία Εισοδήματος.....	8
1.3.2 Φορολογία νομικών προσώπων - Προσωρινές και Μόνιμες Διαφορές.....	9
1.3.3 Προσωρινές διαφορές.....	10
1.3.4 Μόνιμες διαφορές.....	12
1.3.5 Βιβλιογραφία πρώτου κεφαλαίου.....	12
Κεφάλαιο δεύτερο.....	14
2.1 Εισαγωγή.....	14
2.2. Η βαρύτητα του αναβαλλόμενου φόρου.....	14
2.3 Οι οδηγίες για τον αναβαλλόμενο φόρο.....	17
2.4 Οι δύο όψεις μίας επιχείρησης.....	18
2.5 Προηγούμενες μελέτες.....	19
2.5.1 Ο αναβαλλόμενος φόρος στις επιχειρήσεις.....	19
2.5.2 Χειρισμός χρηματοοικονομικών αριθμών.....	20
2.5.3 Περιπτώσεις χειρισμού χρηματοοικονομικών αριθμών.....	22
2.5.4 Διαχείριση κερδών και αναβαλλόμενη φορολογία.....	24
2.5.5. Συμπεράσματα.....	26
2.6 Βιβλιογραφία δεύτερου κεφαλαίου.....	26
Κεφάλαιο 3.....	28

3.1 Ερευνητική μεθοδολογία	28
3.2 Τα δεδουλευμένα	32
3.3 Βιβλιογραφία τρίτου κεφαλαίου	35
Κεφάλαιο 4	36
4.1 Το δείγμα της έρευνας	36
4.2 Τα αποτελέσματα.....	36
4.3 Δεδομένα και ανάλυση αυτών	38
4.4 Εμπειρικά αποτελέσματα	41
4.5 Αναβαλλόμενος φόρος (έξοδο) συγκριτικά με τα συνολικά δεδουλευμένα (TAcc).....	41
4.6 Αναβαλλόμενος φόρος (έξοδο) συγκριτικά με τα μη κανονικά δεδουλευμένα (AbAccMJ).....	43
4.7 Αναβαλλόμενος φόρος (έξοδο) συγκριτικά με τα μη κανονικά δεδουλευμένα (AbAccFL)	44
4.8 Συμπεράσματα.....	45
4.9 Βιβλιογραφία τέταρτου κεφαλαίου	46
Κεφάλαιο 5	48
5.1 Συμπεράσματα.....	48
Βιβλιογραφία	51
Ελληνική Βιβλιογραφία	51
Ξένα Βιβλιογραφία	51
Νομοθεσία	51
Ελληνικά Άρθρα.....	51
Ξένα Επιστημονικά Άρθρα.....	52
Ηλεκτρονικές Πηγές	53

Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία οφείλει τη δημιουργία της σε δυο παράγοντες. Ο πρώτος είναι, το γενικότερο ενδιαφέρον που παρατηρείται στον οικονομικό κλάδο, κατά τα τελευταία χρόνια, σε θέματα που αφορούν την αναβαλλόμενη φορολογία και ο δεύτερος, εξίσου σημαντικός, το προσωπικό ενδιαφέρον και η αναζήτηση νέων στοιχείων, προκειμένου να κατανοήσω βαθύτερα το συγκεκριμένο θέμα. Εν προκειμένω διαβάζοντας μια πρόταση σε ένα άρθρο του περιοδικού International Accountant με έκανε να προβληματιστώ σχετικά με τη χρήση που γίνεται στο λογαριασμό του αναβαλλόμενου φόρου (έξοδο). Παραθέτω την πρόταση προκειμένου να γίνει κατανοητή η εφόρμηση για την υλοποίηση της εργασίας : «The beauty of accounting is its flexibility», ή αλλιώς, η ομορφιά της λογιστικής είναι στην ευελιξία της. Δεδομένου λοιπόν πως ο αναβαλλόμενος φόρος (έξοδο) είναι ένας λογαριασμός που κινείται μόνο λογιστικά, ήθελα να μελετήσω κατά πόσο χρησιμοποιείται στις ελληνικές εισηγμένες στο χρηματιστήριο Αθηνών εταιρείες για συγκεκριμένους σκοπούς.

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας γίνεται αναφορά στο θέμα της φορολογίας, του αναβαλλόμενου φόρου και το πώς αυτός ο φόρος προέκυψε στην Ελλάδα. Σημειώνονται βασικά ιστορικά γεγονότα που σχετίζονται με τη Λογιστική Επιστήμη στην Ελλάδα, προβλήματα που προέκυψαν και αντιμετωπίστηκαν καθώς και η σχέση της Λογιστικής αυτής Επιστήμης με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα. Όλα αυτά παρέχονται ως γενική γνώση προκειμένου σε δεύτερο στάδιο να αναλυθεί και να γίνει κατανοητή η έννοια του αναβαλλόμενου φόρου. Σε υποενότητα αναλύεται και γίνεται διαχωρισμός των μόνιμων διαφορών και των προσωρινών διαφορών, με παραδείγματα, έτσι ώστε να ολοκληρωθεί η γνώση γύρω από το θέμα του αναβαλλόμενου φόρου.

Στο δεύτερο κεφάλαιο της εργασίας αναλύεται το πόσο σημαντική είναι η ύπαρξη του αναβαλλόμενου φόρου. Προκειμένου να γίνει κατανοητή η σημασία του κονδυλίου αυτού, παρέχεται το παράδειγμα της Resona Bank. Παράδειγμα που αφορά την κατάρρευση της μίας από τις τέσσερις μεγαλύτερες τράπεζες της Ιαπωνίας. Λόγω παρόμοιων κρουσμάτων και εξαιτίας της γενικότερης έλλειψης καθοδήγησης για τον τρόπο χειρισμού του αναβαλλόμενου φόρου, η Eurostat δημοσίευσε οδηγίες για τη

χρήση του κονδυλίου αυτού. Σε υποενότητα επίσης αναφέρονται οι βασικές απαιτήσεις που έχει μία επιχείρηση, οι οποίες ορισμένες φορές είναι ασυμβίβαστες, αλλά και μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί με θέματα τον αναβαλλόμενο φόρο και τη διαχείριση των κερδών.

Στο τρίτο κεφάλαιο, αναλύεται η ερευνητική μεθοδολογία που ακολουθείται προκειμένου να υπάρχουν τα αποτελέσματα του τέταρτου κεφαλαίου. Λαμβάνοντας υπ' όψιν παλαιότερες μελέτες, όπως του Jones (1991) και του και του Dechow et al. (1995), γίνεται χρήση δύο υποθέσεων προκειμένου να ερευνηθεί το εάν υπάρχουν ενδείξεις για διαχείριση των κερδών με σκοπό την αποφυγή εμφάνισης ζημιών ή την αποφυγή εμφάνισης μείωσης κερδών από τις ελληνικές, εισηγμένες στο Χρηματιστήριο, επιχειρήσεις. Στη συνέχεια, λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα, και εφόσον προκύπτουν θετικές ενδείξεις, η έρευνα συνεχίζεται και με τη χρήση probit μοντέλου παλινδρόμησης, μελετάται το κατά πόσο ο αναβαλλόμενος φόρος – έξοδο χρησιμοποιείται για τις διαχειρίσεις κερδών.

Το τέταρτο κεφάλαιο αφορά τα αποτελέσματα όλων των σταδίων της έρευνας που αναλύθηκαν εντός του τρίτου κεφαλαίου. Το κεφάλαιο ξεκινά με το δείγμα που ήταν διαθέσιμο για την συγκεκριμένη έρευνα και συνεχίζει με τα αποτελέσματα, που εμφανίζουν θετικές ενδείξεις ως προς την ύπαρξη διαχείρισης των κερδών με σκοπό την αποφυγή εμφάνισης ζημιών ή την αποφυγή εμφάνισης μείωσης κερδών από τις ελληνικές εισηγμένες επιχειρήσεις. Το κεφάλαιο συνεχίζει με την ανάλυση των δεδομένων και με το κατά πόσο το κονδύλι του αναβαλλόμενου φόρου είναι ικανό να ερμηνεύσει τις θετικές ενδείξεις που υπάρχουν για την ύπαρξη διαχείρισης κερδών στο μελετώμενο δείγμα, με τους σκοπούς όπως έχουν αναφερθεί. Όπως φαίνεται, γενικά τα δεδουλευμένα είναι ικανά ως προς το να ερμηνεύσουν τέτοιου είδους διαχείριση, πλην όμως του αναβαλλόμενου φόρου – έξοδο.

Στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα συμπεράσματα της εργασίας καθώς και προτάσεις για περαιτέρω μελέτη.

Κεφάλαιο Πρώτο

1.1 Εισαγωγή

Το κεφάλαιο αυτό έχει δημιουργηθεί προκειμένου να γίνει μία γενική αναφορά γύρω από το θέμα της φορολογίας, του αναβαλλόμενου φόρου και το πως ο αναβαλλόμενος αυτός φόρος προέκυψε στην Ελλάδα. Γίνεται αναφορά λοιπόν, σε βασικά ιστορικά γεγονότα που αφορούν τη Λογιστική Επιστήμη στην Ελλάδα, τα προβλήματα που προέκυψαν και τη σχέση της Επιστήμης αυτής με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα. Αναλύεται το πώς και το γιατί εφαρμόστηκαν τα Διεθνή Πρότυπα αυτά, προκειμένου να υπάρχει μία σφαιρική πληροφόρηση για τον ρόλο τους, για την πορεία τους, αλλά και για το ποια προβλήματα τελικά δημιουργήθηκαν στην εφαρμογή τους. Στη συνέχεια αναλύεται η φορολογία εισοδήματος που αφορά τα νομικά πρόσωπα. Δεν αναλύεται η φορολογία εισοδήματος των φυσικών προσώπων αφού ο αναβαλλόμενος φόρος δεν έχει εφαρμογή σε αυτά τα πρόσωπα. Όπως θα γίνει κατανοητό, προκειμένου να δημιουργηθεί αναβαλλόμενος φόρος είναι απαραίτητη η ύπαρξη ενός φορολογικού αποτελέσματος αλλά και η ύπαρξη ενός λογιστικού αποτελέσματος. Στην ανάλυση αυτή, γίνεται και διαχωρισμός των διαφορών που προκύπτουν μεταξύ λογιστικών αποτελεσμάτων και φορολογικών αποτελεσμάτων. Είναι σημαντικό να γίνει κατανοητή η ερμηνεία των μόνιμων και των προσωρινών διαφορών, αφού η διαφορά αυτή αποτελεί βάση για την περαιτέρω κατανόηση της παρούσας εργασίας. Παραθέτονται παραδείγματα στην κάθε περίπτωση προκειμένου να καταστεί πιο εύκολη η κατανόηση των διαφορών αυτών.

1.2 Τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς στην Ελλάδα

Η έννοια της λογιστικής επιστήμης στην Ελλάδα εισήχθη με τον νόμο 2190 του 1920 «περί ανωνύμων εταιρειών». Αργότερα, το 1948 δημιουργήθηκε ο Κώδικας Βιβλίων και Στοιχείων ο οποίος βοήθησε στη λογιστική οργάνωση των επιχειρήσεων, ενώ το 1962 ορίστηκαν τυποποιημένες μορφές των οικονομικών καταστάσεων (ισολογισμού και αποτελεσμάτων χρήσεως). Είχαν πραγματοποιηθεί αρκετές (από το 1954) προ-

σπάθειες για τη δημιουργία ενός γενικού λογιστικού προτύπου που να έχει εφαρμογή στην Ελλάδα, οι οποίες όμως δεν κατάφεραν να φέρουν κάποιο αποτέλεσμα. Η ένταξη της χώρας μας όμως στην Ε.Ο.Κ. δημιούργησε υποχρεώσεις προσαρμογών στη νομοθεσία μας και έτσι συστήθηκε τον Ιανουάριο του 1976 η Ε' Επιτροπή, με πρόεδρο το Σπύρο Βασιλείου. Η επιτροπή αυτή ήταν γνωστή ως «Ομάδα Εργασίας δια την κατάρτιση του Ελληνικού Γενικού Λογιστικού Σχεδίου» η οποία ολοκλήρωσε το έργο της τον Ιούνιο του 1980. Το Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο (ΕΓΛΣ) κυκλοφόρησε τελικώς το 1981, ενώ η εφαρμογή του ήταν προαιρετική μέχρι το τέλος του 1986. Η εφαρμογή του Ε.Γ.Λ.Σ. άλλαξε τον τρόπο τήρησης των βιβλίων και εξασφάλισε την ευκολία αναζητήσεως επιθυμητών γεγονότων, την καλύτερη πληροφόρηση για την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης αλλά και διευκόλυνε στον έλεγχο των επιχειρήσεων. Αργότερα, το έτος 2014, δημοσιεύθηκε ο νόμος 4308 «Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα, συναφείς ρυθμίσεις και άλλες διατάξεις». Ο νόμος αυτός κατήργησε μεταξύ άλλων τον Κώδικα Φορολογικής Απεικόνισης Συναλλαγών, το Π.Δ. 1123/1980 περί εφαρμογής του Ελληνικού Γενικού Λογιστικού Σχεδίου, τις λογιστικές διατάξεις του Κωδ.Ν. 2190/1920 αλλά και κάθε άλλη προγενέστερη διάταξη, ερμηνευτική εγκύκλιο και οδηγία. Ουσιαστικά τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα ήρθαν για να αντικαταστήσουν και να ενώσουν όλες τις προηγούμενες διατάξεις, οδηγίες και ερμηνείες που υπήρχαν μέχρι τότε.

Σε διεθνές επίπεδο, το 1929, στο Διεθνές Λογιστικό Συνέδριο της Βαρκελώνης εκφράστηκε η επιθυμία για τη δημιουργία μίας διεθνούς λογιστικής ονοματολογίας και ενιαίων λογιστικών κανόνων. Μετά από τη διοργάνωση διαφόρων ευρωπαϊκών συνεδρίων όπως των Παρισίων (1948), του Άμστερνταμ (1957) αλλά και της Ευρωπαϊκής Λογιστικής Ενώσεως, το 1973 ιδρύθηκε η International Accounting Standards Committee (IASC). Η IASC είναι ο ανεξάρτητος φορέας θέσπισης των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (ΔΠΧΑ)¹ (IFRS Foundation, www.ifrs.org). Τα εν λόγω πρότυπα τα οποία εκδίδονται από το Διοικητικό Συμβούλιο του International Accounting Standards Committee Foundation (IASCF)² έχουν ως σκοπό την αποτύπωση των χρηματοοικονομικών πληροφοριών στις οικονομικές καταστάσεις, με τρόπο τέτοιο, ώστε να είναι ομοιόμορφες και συγκρίσιμες σε διεθνές επίπεδο.

¹ Παλαιότερα ήταν γνωστά ως Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (ΔΛΠ) [International Accounting Standards (IAS)].

² Το International Accounting Standards Committee Foundation (IASCF) είναι οργανισμός ιδιωτικού και μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Κύριο όργανο του οργανισμού αυτού είναι το Διοικητικό Συμβούλιο International Accounting Standards Board (IASB).

Η ημερομηνία έναρξης της υποχρεωτικής εφαρμογής των ΔΠΧΑ που αφορά κυρίως τις εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών επιχειρήσεις, ορίστηκε να είναι ύστερα από μεταθέσεις, ο Ιανουάριος του 2005. Σήμερα οι περισσότερες επιχειρήσεις εφαρμόζουν τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα (ΕΛΠ), τα οποία προδιαγράφονται από το Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο (ΕΓΛΣ) και τις διατάξεις των άρθρων 42α έως και 43γ του κωδ. Ν.2190/1920. Πρέπει να σημειωθεί πως από τα πρότυπα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ)³, άρα και από τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα, προκύπτουν ορισμένες διαφορές με τα ΔΠΧΑ. Η υποχρεωτική εφαρμογή τους έχει δημιουργήσει κατά καιρούς σοβαρά προβλήματα αφού το λογιστικό σύστημα της Ελλάδας είναι κατά πολύ διαφορετικό από τα λογιστικά συστήματα των υπολοίπων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι διαφορές αυτές αφορούν κυρίως τους κανόνες αποτίμησης περιουσιακών στοιχείων, για παράδειγμα την αποτίμηση παγίων στοιχείων. Με βάση τα Διεθνή Πρότυπα 16 παρ.31 τα πάγια περιουσιακά στοιχεία αποτιμώνται στην εύλογη αξία τους με βάση «τακτικές εκτιμήσεις από προσοντούχους (επαγγελματίες) εκτιμητές», ενώ στα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα η αποτίμηση γίνεται στην αξία της τιμής κτήσεως των παγίων περιουσιακών στοιχείων προσαυξημένη με τις τυχόν υπάρχουσες δαπάνες προσθηκών και βελτιώσεων και μειωμένη με τις αποσβέσεις. Άλλο παράδειγμα διαφοράς στους κανόνες αποτίμησης αποτελούν οι τίτλοι του «εμπορικού χαρτοφυλακίου» οι οποίοι βάσει των Διεθνών Προτύπων αποτιμώνται στην τιμή πωλήσεως ενώ βάσει των Ελληνικών Προτύπων αποτιμώνται στην κατ' είδος χαμηλότερη τιμή μεταξύ τιμής κτήσεως και τρέχουσας.

1.3 Γενική Εισαγωγή στη Φορολογία Εισοδήματος

1.3.1 Φορολογία Εισοδήματος

Ο φόρος εισοδήματος είναι ο φόρος ο οποίος επιβάλλεται από το κράτος, στο συνολικό καθαρό εισόδημα⁴ των υποκείμενων, σε φόρο που ορίζεται από τον εκάστοτε κώδικα φορολογίας εισοδήματος. Ο αρχικός κώδικας φορολογίας εισοδήματος (νό-

³ Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει εκδώσει οδηγίες, αναφορικά με τη λογιστική αντιμετώπιση ορισμένων γεγονότων, οι οποίες έχουν προσαρμοστεί σε κάθε χώρα ανάλογα με τη νομοθεσία της.

⁴ Το καθαρό (φορολογητέο) εισόδημα είναι σύμφωνα με το άρθρο 7 του νέου ΚΦΕ, το εισόδημα που απομένει ύστερα από αφαίρεση των εκπιπτόμενων δαπανών από το ακαθάριστο εισόδημα.

μος 2238) δημοσιεύθηκε με το ΦΕΚ Α 151/16-09-1994, ενώ ο νέος κώδικας φορολογίας εισοδήματος (νόμος 4172) δημοσιεύθηκε με το ΦΕΚ Α 167/23-07-2013.

Ο Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος (ΚΦΕ) εφαρμόζεται σε φυσικά, νομικά πρόσωπα και νομικές οντότητες, προκειμένου να ρυθμίσει, τον τρόπο φορολόγησης της κάθε κατηγορίας εισοδήματος, τον τρόπο που αποδίδονται οι προκύψαντες φόροι, τις προκαταβολές αυτών και τις παρακρατήσεις. Ο φόρος προκύπτει ύστερα από την εφαρμογή ορισμένων συντελεστών για κάθε περίπτωση στο ακαθάριστο εισόδημα. Ως ακαθάριστο εισόδημα ορίζεται από το άρθρο 7 παράγραφο 2 του ΚΦΕ (Ν.4172/13), το εισόδημα που προκύπτει είτε από μισθωτή εργασία είτε από συντάξεις είτε από επιχειρηματική δραστηριότητα είτε από κεφάλαιο είτε από υπεραξία μεταβίβασης αυτού.

1.3.2 Φορολογία νομικών προσώπων - Προσωρινές και Μόνιμες Διαφορές

Όπως οι νόμοι της κάθε χώρας συχνά διαφέρουν, ανά τον κόσμο, έτσι και οι κανόνες για τη λογιστική και τη φορολογία διαφέρουν κι αυτοί. Υπάρχουν χώρες που η φορολογία και η λογιστική είναι αλληλένδετες και χώρες που αυτά τα δύο είναι ανεξάρτητα μεταξύ τους. Παραδείγματα χωρών που εμφανίζουν ανεξαρτησία είναι η Τσεχία, η Δανία, η Ιρλανδία, η Ολλανδία, η Νορβηγία, η Πολωνία και το Ηνωμένο Βασίλειο, ενώ παραδείγματα χωρών που δεν εμφανίζουν ανεξαρτησία είναι το Βέλγιο, η Φινλανδία, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιταλία και η Σουηδία. Η σχέση των δύο αυτών στοιχείων, της λογιστικής και της φορολογίας, έχει αναφερθεί σε αρκετές μελέτες.⁵ Η Ελλάδα είναι ακόμα μία χώρα που ανήκει στην ομάδα των χωρών αυτών όπου υπάρχει ανεξαρτησία μεταξύ λογιστικού και φορολογικού αποτελέσματος.

Από την πλευρά της φορολογίας, βασική επιδίωξη της επιχείρησης είναι η μείωση του φορολογητέου εισοδήματος, έτσι ώστε να μειωθούν οι πληρωτέοι φόροι ή ακόμα

⁵ Accounting and taxation in Europe – A comparative overview (Hoogendoorn), European Financial Reporting Series (Routledge).

και να καθυστερήσουν οι πληρωμές τους. Αντιθέτως, από την πλευρά της λογιστικής, βασική επιδίωξη της επιχείρησης είναι η μεγιστοποίηση των κερδών ή ακόμα και η εξομάλυνσή τους, προκειμένου να ικανοποιηθούν οι μέτοχοί της, και κατ' επέκταση να υποστηριχθεί η τιμή της μετοχής της εν λόγω επιχείρησης. Έτσι, είναι εύκολο να γίνει κατανοητό πως αυτά τα δύο αποτελέσματα είναι δύσκολο να συμβαδίσουν⁶.

Όπως καθ' όλο το οικονομικό έτος είναι απαραίτητο να ακολουθούνται οι θεμελιώδεις λογιστικές αρχές, έτσι είναι απαραίτητο να ακολουθούνται και κατά τον προσδιορισμό του λογιστικού αποτελέσματος. Στις εργασίες τέλους χρήσεως, οι λογιστικές αρχές που είναι περισσότερο ευαίσθητες ως προς την παραβίασή τους είναι αυτή, της αυτοτέλειας των χρήσεων και αυτή της συσχέτισης των εσόδων και εξόδων. Αυτές οι δύο αρχές δε δύναται να τηρούνται πάντα ταυτόχρονα. Μία δαπάνη που έχει καταχωρηθεί στα λογιστικά βιβλία και επηρεάζει το λογιστικό αποτέλεσμα, μπορεί να μην αναγνωρίζεται φορολογικά. Έτσι, θα εμφανίζεται το λογιστικό αποτέλεσμα μειωμένο, ενώ το φορολογητέο αποτέλεσμα αυξημένο. Μπορεί να ισχύει και το αντίστροφο, δηλαδή ένα έσοδο που έχει συμβάλει στη διαμόρφωση του λογιστικού αποτελέσματος να μην αναγνωρίζεται φορολογικά και ως αποτέλεσμα αυτού, να εμφανίζεται αυξημένο το λογιστικό αποτέλεσμα και μειωμένο το φορολογητέο. Η διαφορά που προκύπτει από τη σύγκριση του λογιστικού αποτελέσματος με του φορολογικού αποτελέσματος μπορεί να είναι είτε προσωρινή είτε μόνιμη. Και στις δύο περιπτώσεις, οι διαφορές αυτές πρέπει να λογιστικοποιούνται και να βαρύνουν ή να ωφελούν τις μελλοντικές οικονομικές χρήσεις στις οποίες τελικά θα οριστικοποιηθούν.

1.3.3 Προσωρινές διαφορές

Προσωρινή ονομάζεται η διαφορά εκείνη που κατά την ολοκλήρωση του κύκλου του εξόδου ή εσόδου μηδενίζεται. Προκύπτει εφ' όσον πραγματοποιηθεί καταχώρηση του εξόδου ή εσόδου στα λογιστικά βιβλία, αλλά φορολογικά εκπίπτει σε διαφορετικό οικονομικό έτος. Όταν αφορά έξοδο κατά το οικονομικό έτος καταχώρησής του θα υπάρχει μικρότερο λογιστικό αποτέλεσμα από ότι φορολογικό, ενώ κατά το οικονομικό έτος στο οποίο αναγνωρίζεται φορολογικά το έξοδο αυτό θα υπάρχει αντιστροφή των

⁶ Accounting and taxation in Europe – A comparative overview, Hoogendoorn (1996).

αποτελεσμάτων, δηλαδή θα προκύψει μεγαλύτερο λογιστικό αποτέλεσμα και μικρότερο φορολογικό. Κάτι αντίστοιχο γίνεται και με την καταχώρηση του εσόδου. Οι διαφορές αυτές διακρίνονται σε:

1. Φορολογητέες προσωρινές διαφορές.

Οι φορολογητέες προσωρινές διαφορές είναι οι διαφορές εκείνες που κατά τον προσδιορισμό του φορολογητέου αποτελέσματος στις μελλοντικές χρήσεις θα καταλήξουν σε φορολογητέα ποσά. Για παράδειγμα, όταν η φορολογική απόσβεση ενός παγίου στοιχείου υπερβαίνει σε ποσό την λογιστική απόσβεσή του, προκύπτει φορολογητέα προσωρινή διαφορά. Ο φόρος που αναλογεί σε αυτή τη διαφορά ονομάζεται αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση και εμφανίζεται στις υποχρεώσεις, στον Ισολογισμό. Άλλο παράδειγμα αποτελούν οι τόκοι. Οι τόκοι που αναλογούν στη χρήση, αλλά θα εισπραχθούν και θα φορολογηθούν στην επόμενη χρήση, δημιουργεί φορολογητέα προσωρινή διαφορά. Η διαφορά αυτή καταλήγει σε αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση, που όπως και στο παράδειγμα του παγίου στοιχείου, εμφανίζεται στις υποχρεώσεις, στον Ισολογισμό.

2. Εκπεστές προσωρινές διαφορές.

Οι εκπεστές προσωρινές διαφορές είναι οι διαφορές εκείνες που κατά τον προσδιορισμό του φορολογητέου αποτελέσματος στις μελλοντικές χρήσεις θα καταλήξουν σε εκπεστέα ποσά. Σε αντιδιαστολή με το παράδειγμα παγίων της προηγούμενης περίπτωσης, όταν η φορολογική απόσβεση ενός παγίου στοιχείου είναι μικρότερη από τη λογιστική απόσβεσή του, προκύπτει φορολογητέα προσωρινή διαφορά, όπου ο φόρος της διαφοράς αυτής καλείται αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση. Ο φόρος αυτός εμφανίζεται στις απαιτήσεις, στον Ισολογισμό. Άλλο παράδειγμα αποτελούν οι προβλέψεις, όπως αυτές που σχηματίζονται για αποζημίωση αποχωρούντος προσωπικού και αυτές που σχηματίζονται για έκτακτες ζημιές. Οι προβλέψεις αυτές δεν αναγνωρίζονται φορολογικά στη χρήση που σχηματίζονται, παρά μόνο στη χρήση που το έξοδο πραγματικά δημιουργείται. Στη χρήση που έχουν σχηματιστεί οι προβλέψεις δημιουργείται εκπεστέα προσωρινή χρονική διαφορά ισόποση με τον φόρο που αναλογεί στην πρόβλεψη. Η εκπεστέα προσωρινή χρονική αυτή διαφορά, ονομάζεται αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση και εμφανίζεται στις απαιτήσεις, στον Ισολογισμό.

1.3.4 Μόνιμες διαφορές

Μόνιμη ονομάζεται η διαφορά εκείνη που δε μηδενίζεται, η διαφορά δηλαδή που προκύπτει μεταξύ λογιστικής και φορολογικής βάσης η οποία δεν αντιστρέφεται⁷. Έτσι η μόνιμη διαφορά δεν προκαλεί ούτε αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση, ούτε αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση. Η διαφορά αυτή προκαλείται από καταχώρηση ποσού το οποίο μπορεί να επηρεάσει το λογιστικό αποτέλεσμα αλλά όχι το φορολογικό, ή από καταχώρηση ποσού το οποίο μπορεί να επηρεάσει το φορολογικό αποτέλεσμα αλλά όχι το λογιστικό. Τέτοια παραδείγματα μόνιμων διαφορών αποτελούν το τέλος επιτηδεύματος, τα πρόστιμα ή οι προσαυξήσεις καθώς και οι δαπάνες που υπερβαίνουν σε ποσό τα €500 και δεν έχουν εξοφληθεί μέσω τράπεζας.

Οι λογιστικοί χειρισμοί των παραπάνω, συνθέτουν τη λογιστική των αναβαλλόμενων φόρων εισοδήματος. Στόχος είναι η διατήρηση των λογιστικών αρχών της αυτοτέλειας των χρήσεων και της συσχέτισης των εξόδων με των εσόδων, δηλαδή ο φόρος εισοδήματος που προκύπτει να επιβαρύνει τη χρήση που αφορούν τα λογιστικά αποτελέσματα του εκάστοτε έτους.

1.3.5 Βιβλιογραφία πρώτου κεφαλαίου

Γρηγοράκος, Γ. Θ. (2011), *Ανάλυση – Ερμηνεία του Ελληνικού Γενικού Λογιστικού Σχεδίου*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα.

Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (I.F.R.S.) –Grant Thornton – Αθήνα 2006.

Ν.2190/20 (Φ.Ε.Κ. Α37/30.03.1963) «Περί Ανωνύμων Εταιρειών».

Ν.2238/94 (Φ.Ε.Κ.151/16.09.1994) «Κύρωση του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος».

Ν.4110/13 (Φ.Ε.Κ.17/23.01.2013) «Ρυθμίσεις στη φορολογία εισοδήματος, ρυθμίσεις θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Οικονομικών και λοιπές διατάξεις».

⁷ Ν.4308/2014 αρ.3 παρ.5 και Ν.4172/2013 αρ.22-27

Ν.4172/13(Φ.Ε.Κ.167/23.07.2013) «Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα εφαρμογής του ν.4046/2012, του ν.4093/2012 και του ν.4127/2013 και άλλες διατάξεις».

Ν.4308/14 (Φ.Ε.Κ.251/24.11.2014) «Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα, συναφείς ρυθμίσεις και άλλες διατάξεις».

Ν.Δ. 4237/62 (Φ.Ε.Κ. Α123/09.08.1962) «Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως του Π.Δ. 1123/1980 (Φ.Ε.Κ. 283/15.12.1980) «Περί ορισμού του περιεχομένου και του χρόνου ενάρξεως της προαιρετικής εφαρμογής του Γενικού Λογιστικού Σχεδίου».

Π.Δ.1123/80 (Φ.Ε.Κ.283/15.12.1980) «Περί ορισμού του περιεχομένου και του χρόνου ενάρξεως της προαιρετικής εφαρμογής του Γενικού Λογιστικού Σχεδίου».

Π.Δ. 186/92 (Φ.Ε.Κ. Α84/26.05.1992) «Κώδικας Βιβλίων και Στοιχείων».

Hoogendoorn, M., (1996), Accounting and taxation in Europe – A comparative overview, European Accounting Review, 783-794.

Ηλεκτρονική Διεύθυνση www.ifrs.org.

Κεφάλαιο δεύτερο

2.1 Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο θα αναλυθεί η σημαντικότητα του αναβαλλόμενου φόρου. Είναι βασικό το να γίνει κατανοητό το πώς ένα κονδύλι μπορεί να επηρεάσει την οικονομία μίας επιχείρησης αλλά και ολόκληρης της χώρας. Παράδειγμα της σημαντικότητας που μπορεί να έχει ο αναβαλλόμενος φόρος είναι η κατάρρευση της Resona η οποία αναλύεται σε υποενότητα του παρόντος κεφαλαίου. Γίνεται αναφορά επίσης και στις οδηγίες τις οποίες δημοσίευσε η Eurostat για τη χρήση του κονδυλίου αυτού λόγω της ύπαρξης έλλειψης καθοδήγησης αλλά και στις δύο βασικές απαιτήσεις που έχει μία επιχείρηση και οι οποίες καλούνται να ικανοποιηθούν ταυτόχρονα, ενώ στην πραγματικότητα είναι ασυμβίβαστες. Τέλος, αναφέρονται μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί με θέμα τον αναβαλλόμενο φόρο αλλά και τη διαχείριση των κερδών.

2.2. Η βαρύτητα του αναβαλλόμενου φόρου

Η κατανόηση της επίδρασης που έχει ο αναβαλλόμενος φόρος στην επιχείρηση είναι ζωτικής σημασίας αφού είναι δυνατόν σε αρκετές περιπτώσεις να αποκωδικοποιήσει τους λόγους για τις διάφορες αποφάσεις που αυτή μπορεί να λάβει και τις διάφορες ενέργειες που μπορεί αυτή να προβεί. Μπορεί ακόμα να βοηθήσει σε μία πιο σωστή εκτίμηση μίας επιχείρησης, αφού όπως είναι πλέον γνωστό δεν πρέπει να αρκούμαστε μόνο στους Ισολογισμούς και τις Καταστάσεις Αποτελεσμάτων Χρήσεως αλλά να δίνουμε την ανάλογη βαρύτητα και στις Σημειώσεις τους. Τελικά η επιχείρηση καταλήγει να είναι πολύ διαφορετική από αυτή που δείχνει με την πρώτη ματιά και σημαντικό ρόλο σε αυτό πλέον παίζει η αναβαλλόμενη φορολογία. Μάλιστα είναι τόσο σημαντική που μερικές φορές ίσως υπάρχει γι αυτό το υπόλοιπο του λογαριασμού, μεγαλύτερο ενδιαφέρον από το φυσιολογικό.

Το θέμα της αναβαλλόμενης φορολογίας έχει γίνει αρκετές φορές το επίκεντρο μελετών σε μακροοικονομικό αλλά και μικροοικονομικό επίπεδο⁸. Η σχέση που υπάρχει μεταξύ της λογιστικής και της φορολογίας, καθώς και η λογιστική αντιμετώπιση αυτής, έχει απασχολήσει πολυάριθμες μελέτες σε διάφορες χώρες ανά τον κόσμο, όπως για παράδειγμα στο *European Financial Reporting Series* (Routledge). Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Boskin (2003), αναλύοντας τα οικονομικά δεδομένα του κρατικού χρέους, οι αναβαλλόμενοι φόροι είναι η καρδιά του θέματος. Εάν αναλυθούν οι προβλέψεις των μελλοντικών φορολογητέων εσόδων, παρατηρείται πως αναβαλλόμενη φορολογία είναι ραγδαίας αυξανόμενης σημασίας. Σε άρθρο του παρουσιάζεται ένα απλό – όπως χαρακτηρίζεται - μοντέλο που αναλύει τις επιπτώσεις (θετικές και αρνητικές) που θα έχει η μεταβολή των αναβαλλόμενων φόρων στην μικροοικονομία. Παράδειγμα επίπτωσης του αναβαλλόμενου φόρου στις επιχειρήσεις αποτελεί το κέρδος που προκύπτει από την πληρωμή των φόρων. Με τη χρήση του αναβαλλόμενου φόρου οι επιχειρήσεις καταφέρνουν να πληρώνουν λιγότερους φόρους ή τουλάχιστον να αναβάλλουν την πληρωμή τους, με αποτέλεσμα να χρησιμοποιούν το ποσό αυτό για αποταμίευση (άρα υπάρχει περισσότερο ποσό διαθέσιμο στις τράπεζες για εκμετάλλευση). Το ανωτέρω ποσό μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί για να αυξήσει την εγχώρια κατανάλωση και επένδυση που με τη σειρά του θα δημιουργήσει νέους φόρους αλλά και ανάπτυξη στην επιχείρηση.

Απόδειξη της σημαντικότητας του αναβαλλόμενου φόρου μπορεί να θεωρηθεί το αποτέλεσμα της μελέτης Skinner (2008) που αφορά το λογιστικό χειρισμό των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων και την κατάργηση της μέχρι τότε, πέμπτης μεγαλύτερης τράπεζας της Ιαπωνίας, Resona⁹ (2003). Οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις των τραπεζών συνήθως προκύπτουν από ζημιές που πραγματοποιούνται, όπως για παράδειγμα η διαγραφή επισφαλειών ή κάποιο «κούρεμα» στα ο-

⁸ Accounting for deferred taxes under NZ IAS 12, Wong (2006), Changes in unrecognized deferred tax accruals from carry-forward losses: earnings management or signaling?, Herbohn (2010), Deferred tax assets and liabilities: tax benefits, obligations and corporate debt policy, Harrington (2012), Deferred tax position and incentives for corporate behavior around corporate tax changes, Poterba et al. (2011), Deferred taxes in the public finances, Boskin (2003), Earnings management: new evidence based on deferred tax expense, Phillips et al. (2002), Earnings management in response to corporate tax rate changes: evidence from the 1986 tax reform act, Guenther (1994), Earnings management using the valuation allowance for deferred tax assets under SFAS No.109, Schrand & Wong (2010), The rise of deferred tax assets in Japan: the role of deferred tax accounting in the Japanese Banking Crisis, Skinner (2008).

⁹ Η Resona δημιουργήθηκε από τη συγχώνευση της Asahi Bank και της Daiwa Bank τον Μάρτιο του 2003.

μόλογα του χαρτοφυλακίου τους¹⁰. Στην παραπάνω μελέτη αναφέρεται η άμεση αναγνώριση $\text{€}6.6$ τρισεκατομμυρίων (περίπου $\text{€}4,6$ δισεκατομμύρια¹¹) αναβαλλόμενων φόρων των τραπεζών ή αλλιώς, το περίπου 29% της τότε συνολικής καθαρής θέσης τους. Πραγματοποιήθηκε μελέτη από τον Mahlich (2014) για αντίστοιχη ενέργεια και εφαρμόστηκε για τις τέσσερις μεγάλες τράπεζες της Ελλάδας (ΕΤΕ, Alpha, Πειραιώς, Eurobank) με το ποσό των $\text{€}4,9$ δισεκατομμυρίων (Κίτσιος, 2012). Η αναγνώριση των αναβαλλόμενων αυτών φόρων ήταν τότε πρωτοποριακή απόφαση του Υπουργείου Οικονομικών της Ιαπωνίας, η οποία επέτρεπε στις τράπεζες να συμπεριλαμβάνουν στα κεφάλαιά τους τις αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις τους. Με την ενέργεια αυτή οι τράπεζες καταστήθηκαν φερέγγυες, αφού με την ανοχή της Κυβέρνησης της Ιαπωνίας, του Υπουργείου Οικονομικών της Ιαπωνίας και του Οργανισμού Χρηματοοικονομικών Υπηρεσιών της Ιαπωνίας, οι ιαπωνικές τράπεζες ενίσχυσαν τα κεφάλαιά τους. Συγκεκριμένα μελετώνται δύο υποθέσεις. Η πρώτη υπόθεση αφορά το εάν ο αναβαλλόμενος φόρος χρησιμοποιήθηκε από την Κυβέρνηση της Ιαπωνίας, τις ρυθμιστικές αρχές του Υπουργείου Οικονομικών και τον Οργανισμό Χρηματοοικονομικών Υπηρεσιών, ως οικονομικό εργαλείο «regulatory forbearance», εμφανίζοντας δηλαδή τις μεγάλες ιαπωνικές τράπεζες οικονομικά υγιείς, ενώ στην πραγματικότητα ήταν αφερέγγυες. Η δεύτερη υπόθεση αφορά το εάν οι διοικητικοί υπάλληλοι των τραπεζών είχαν τη διακριτική ευχέρεια στη γνώση του λογιστικού χειρισμού του αναβαλλόμενου φόρου, να ασκήσουν ρυθμιστικό αρμπιτράζ. Οι αποδείξεις που παρουσιάζονται στην έρευνα (Skinner, 2008) είναι η οικονομική δύναμη που απέκτησαν οι ιαπωνικές τράπεζες από το 1982 έως το 2003 και το πως η αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση έγινε σημαντικό κομμάτι των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών αυτών. Τα αποτελέσματα αυτά είναι επίσης απόδειξη για το πως τα οικονομικά κίνητρα μπορούν να στρεβλώσουν την ερμηνεία, υιοθέτηση και τελικά, χρήση των λογιστικών κανόνων.

¹⁰ Πρόσφατο παράδειγμα αποτελεί το «κούρεμα» που πραγματοποιήθηκε από το PSI στα ομόλογα που εμφάνιζαν οι ελληνικές τράπεζες στο χαρτοφυλάκιο τους. Η δημιουργία αναβαλλόμενου φόρου από την ενέργεια αυτή ήταν αναπόφευκτη αφού τα περιουσιακά στοιχεία, την προκειμένη περίπτωση κρατικά ομόλογα, πρέπει να αποτιμώνται στην εύλογη αξία τους, που σημαίνει δραματική μεταβολή (πτώση) στις ονομαστικής αξίας τους. Κίτσιος (2012).

¹¹ Υπολογιζόμενο από το τελευταίο δημοσιευμένο δελτίο επίσημων τιμών εξωτερικών συναλλαγμάτων έναντι δραχμής της 26.10.1998, Αριθμ. Συνεδρ. 206. Μέση τιμή (fixing) Γιεν Ιαπωνίας για 100 μον. = 234,850 δραχμές και Μέση τιμή (fixing) Ευρώ = 333,100 δραχμές.

2.3 Οι οδηγίες για τον αναβαλλόμενο φόρο

Οι αλλαγές που προκύπτουν από την υιοθέτηση των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (ΔΠΧΑ) είναι δραματικές ως προς την αντιμετώπιση ποικίλων συναλλαγών που πραγματοποιούν οι επιχειρήσεις (Wong, 2006). Σε αυτές τις συναλλαγές εντάσσεται και η αναβαλλόμενη φορολογία η οποία προκαλεί ανησυχία στον οικονομικό κλάδο. Λόγω της γενικής έλλειψης καθοδήγησης αναφορικά με τις αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις (DTAs), η European Commission και τα κράτη μέλη, συμφώνησαν να παρέχουν κατευθυντήριες γραμμές για τον χειρισμό αυτών (Eurostat Guidance Note, 2014). Σε αυτές, τις κατευθυντήριες γραμμές, οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις (DTAs) ορίζονται ως ποσό φόρου εισοδήματος, μελλοντικά ανακτήσιμο, δεδομένου ότι θα υπάρχουν επαρκή μελλοντικά κέρδη¹². Στο note αυτό αναφέρεται ότι υπάρχει δυνατότητα να χρησιμοποιούνται οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις (DTAs) από τις επιχειρήσεις με σκοπό να μειώσουν τους πληρωτέους φόρους που θα προκύψουν από μελλοντικά τους κέρδη. Οι λόγοι που δημιουργούνται και υπάρχουν οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις (DTAs) ποικίλουν από χώρα σε χώρα και συνήθως αυτοί ορίζονται στη νομοθεσία. Τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (IAS12) ορίζουν την αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση ως το ποσό του πληρωτέου φόρου εισοδήματος σε μελλοντικές περιόδους σε σχέση με τις προσωρινές φορολογικές διαφορές. Η συζήτηση που γίνεται γύρω από την αναβαλλόμενη φορολογία έχει να κάνει με τις διάφορες λογιστικές μεθόδους που χρησιμοποιούνται για τις διαφορές αυτές και τις επιπτώσεις στην κερδοφορία της επιχείρησης. Η συντηρητική λογιστική υποστηρίζει ότι αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση μπορεί να αναγνωρίζεται από τις επιχειρήσεις μόνο εάν πραγματικά αναμένεται να υπάρχουν μελλοντικά έσοδα που θα είναι αρκετά να καλύψουν τις ζημιές ή τον υπερβάλλοντα φόρο που έχει πληρωθεί. Με άλλα λόγια, αν η επιχείρηση δεν είναι επικερδής στο μέλλον, δε θα υπάρχει φορολογικό όφελος και θα είναι αδύνατον να δικαιολογηθεί η ύπαρξη της αναβαλλόμενης φορολογικής υποχρέωσης. Για πληροφοριακούς λόγους σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί πως αρχικά, για την αναφορά της αναβαλλόμενης φορολογίας, ακολουθούνταν η μέθοδος της υποχρέωσης της Κατάστασης Λογαριασμού Αποτελεσμάτων αλλά με το αναθεωρημένο Πρότυπο,

¹² Η οικονομική οντότητα μπορεί να αναγνωρίσει τις αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις μόνο εάν είναι σε θέση να δημιουργήσει μελλοντικά επαρκές φορολογητέο εισόδημα.

ΔΛΠ12, η μέθοδος αυτή αντικαταστάθηκε με τη μέθοδο υπολογισμού με βάση τον Ισολογισμό. Μάλιστα έχει πραγματοποιηθεί μελέτη ακόμα και για το εάν υπάρχει σχέση μεταξύ των δύο αυτών μεθόδων και για το κατά πόσο αυτή η σχέση, οφείλεται στην αναβαλλόμενη φορολογία που προκύπτει από τις αναπροσαρμογές των παγίων περιουσιακών στοιχείων (Hanlon et al., 2014). Τα αποτελέσματα της παραπάνω μελέτης έδειξαν πως υπάρχει θετική σχέση ανάμεσα στις δύο μεθόδους και πως μάλιστα η αναβαλλόμενη φορολογία κατέχει σημαντικό ρόλο στη σχέση αυτή.

2.4 Οι δύο όψεις μίας επιχείρησης

Όπως σε κάθε θέμα που μας απασχολεί υπάρχουν δύο πλευρές, έτσι και στο θέμα των επιχειρήσεων υπάρχει η πλευρά αυτή του φορολογικού οφέλους και αυτή του λογιστικού. Από την πλευρά της φορολογικής ωφέλειας, επιδιώκεται η μείωση των εσόδων ώστε να μειωθεί ο πληρωτέος φόρος ή έστω να αναβληθεί για ορισμένο διάστημα. Υπάρχει όμως και η άλλη πλευρά, αυτής της λογιστικής ωφέλειας ή καλύτερα λογιστικού σκοπού. Σε αυτή την πλευρά, σκοπός είναι να μεγιστοποιηθούν ή να ομαλυνθούν τα κέρδη έτσι ώστε να ικανοποιηθούν οι μέτοχοι οι οποίοι θα στηρίξουν την τιμή της μετοχής. Είναι προφανές πως είναι αδύνατον να ικανοποιηθούν και οι δύο πλευρές. Ο Hoogendoorn (1996), αναλύει την ανεξαρτησία που υπάρχει ανάμεσα στις δύο πλευρές, αλλά και την ταυτόχρονη εξάρτηση της μίας από την άλλη. Με την λέξη ανεξαρτησία ερμηνεύει το γεγονός ότι το λογιστικό αποτέλεσμα προσδιορίζεται διαφορετικά από το φορολογικό αποτέλεσμα. Οι επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν διαφορετικές λογιστικές αρχές για φορολογικούς σκοπούς και διαφορετικές λογιστικές αρχές για λογιστικούς σκοπούς. Παρά την ανεξαρτησία όμως αυτή, στην πραγματικότητα η επιλογή μίας λογιστικής αρχής για τον ένα σκοπό, ίσως επηρεάσει τον άλλο ειδικά όταν πρόκειται για μικρές επιχειρήσεις. Με τη λέξη λοιπόν της εξάρτησης, επιχειρείται να εκφραστεί το παραπάνω. Όπως είναι αναμενόμενο, επειδή οι περισσότερες επιχειρήσεις επιδιώκουν να μειώσουν τον πληρωτέο φόρο, ή έστω να τον αναβάλλουν για όσο το δυνατόν περισσότερο, η εξάρτηση θα οδηγήσει σε φαινομενικά χαμηλά έσοδα. Η αναβαλλόμενη φορολογία είναι αποτέλεσμα της διαφοράς ανάμεσα στο φορολογικό κέρδος (ή της φορολογικής βάσης των απαιτήσεων και υποχρεώσεων) και στο λογιστικό κέρδος (ή της λογιστικής βάσης των απαιτήσεων και υποχρεώσεων). Παραδείγματα περιπτώσεων που ίσως προκαλέσουν χρονικές ή

προσωρινές διαφορές είναι οι αποσβέσεις, η αποτίμηση των αποθεμάτων, οι μακροπρόθεσμες συμβάσεις, οι μη πραγματοποιηθείσες ζημιές από χρεόγραφα, οι προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις/διαγραφή των εισπρακτέων λογαριασμών, provisions for maintenance, οι εγγυήσεις, οι αναδιαρθρώσεις, τα συνταξιοδοτικά κόστη και άλλες παροχές μετά συνταξιοδότησης, τα έξοδα τόκων, τα έξοδα έρευνας και ανάπτυξης, τα έξοδα έναρξης και επέκτασης της επιχείρησης και άλλα¹³.

2.5 Προηγούμενες μελέτες

2.5.1 Ο αναβαλλόμενος φόρος στις επιχειρήσεις

Σημαντική μελέτη έχει γίνει από τον Poterba et al. (2011) της οποίας το δείγμα αφορά μεγάλες εταιρίες της Η.Π.Α. για τα έτη από το 1993 έως και το 2004. Μελετάται το κατά πόσο η βαρύτητα που δίνει μία επιχείρηση στον αναβαλλόμενο φόρο, μπορεί να καθορίσει το πως αυτή επηρεάζεται από μεταβολές του φορολογικού καθεστώτος. Μελετάται δηλαδή, η σχέση που υπάρχει μεταξύ του αναβαλλόμενου φόρου και της μεταβολής του φορολογικού καθεστώτος σε μία χώρα. Στη μελέτη αυτή υπάρχει ο ισχυρισμός πως όταν αναμένεται να μειωθούν οι φορολογικοί συντελεστές στο μέλλον, δημιουργείται και το κίνητρο στις επιχειρήσεις που εμφανίζουν ιδιαίτερα υψηλά υπόλοιπα στους λογαριασμούς των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων, να μεταβάλλουν τα έσοδά τους και να χρησιμοποιήσουν όσο διαρκεί ο υψηλός φορολογικός συντελεστής, τα προνόμια που προκύπτουν από τους αναβαλλόμενους αυτούς φόρους. Αντιθέτως για τις επιχειρήσεις που εμφανίζουν υψηλά υπόλοιπα αναβαλλόμενων φορολογικών υποχρεώσεων, το κίνητρο να μετατοπιστεί το έσοδο στο χρονικό διάστημα που αναμένεται να υπάρχει ο μειωμένος φορολογικός συντελεστής είναι ιδιαίτερα ισχυρό συγκριτικά με επιχειρήσεις που δε διαθέτουν τέτοιας μορφής υποχρεώσεις. Ο λόγος είναι ότι μετατοπίζοντας το έσοδο σε μελλοντική περίοδο, αυτές οι επιχειρήσεις μπορούν να χρησιμοποιήσουν τον συγκεκριμένο λογαριασμό με τον μειωμένο φορολογικό συντελεστή.

¹³ Accounting and taxation in Europe – A comparative overview, Hoogendoorn, 1996.

Οι ανωτέρω ισχυρισμοί στηρίζονται στις δύο μελέτες που έχουν γίνει από τον Scholes et al. (1992), και μετέπειτα του Guenther (1994). Οι μελέτες αυτές αφορούν το χρονικό διάστημα ανάμεσα στον Ιούλιο του 1987 έως τα μέσα του 1988 όπου ο φορολογικός συντελεστής τις Ηνωμένες Πολιτείες μειώθηκε σταδιακά από το 46% στο 34%. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως οι επιχειρήσεις καθυστερούσαν να αναγνωρίσουν τα έσοδά τους όσο υπήρχε ο υψηλός φορολογικός συντελεστής. Τα αναγνώριζαν τελικά στο έτος που ο φορολογικός συντελεστής μειωνόταν, με σκοπό προφανώς τη μείωση του φόρου που επρόκειτο να επιβληθεί. Ο Scholes et al. (1992), υπολογίζει πως κατά μέσο όρο 812 επιχειρήσεις από το δείγμα εξοικονόμησαν πεντακόσιες χιλιάδες δολάρια κατά προσέγγιση και ο Wolfson (1994) αφήνει υπαινιγμούς για τους ανεξάρτητους ελεγκτές και τα αντικρουόμενα συμφέροντά τους. Από τη μία πλευρά παρέχουν στους πελάτες τους συμβουλές για το πως θα μειώσουν το φορολογητέο εισόδημά τους ενώ ταυτόχρονα πρέπει να ανιχνεύσουν τυχόν διαχείριση των κερδών. Κινήσεις όπως αναφέρονται νωρίτερα, η χρήση δηλαδή και η ερμηνεία του προτύπου περί αναβαλλόμενης φορολογίας, με τέτοιο τρόπο ώστε να ωφελείται η επιχείρηση σε βάρος των εσόδων του κράτους, μπορούν να χρησιμοποιηθούν και ως ενδείξεις για την αξιολόγηση του ήθους των διοικούντων.

2.5.2 Χειρισμός χρηματοοικονομικών αριθμών

Υπάρχουν διάφορες ονομασίες που μπορούν να περιγράψουν το είδος του χειρισμού που μπορεί να συμβεί στους χρηματοοικονομικούς αριθμούς (Mulford and Comiskey, 2002). Αναφέρονται ονομασίες όπως “aggressive accounting”, “earnings management”, “income smoothing”, “fraudulent financial reporting” και “creative accounting practices”. Η τελευταία ονομασία εκφράζει τις οποιοσδήποτε κινήσεις έχουν πραγματοποιηθεί για να γίνει το παιχνίδι των οικονομικών μεγεθών, συμπεριλαμβανομένης της επιθετικής επιλογής και της εφαρμογής των λογιστικών κανόνων, της δόλιας χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και οποιασδήποτε κίνησης πραγματοποιήθηκε ώστε να γίνει διαχείριση κερδών ή εξομάλυνση του εισοδήματος. Οι σκοποί των παραπάνω κινήσεων ποικίλουν. Εξαρτάται από λόγο που κάποιος μπήκε στη διαδικασία να παίξει με τα νούμερα της επιχείρησης. Μπορεί να θέλει να επηρεάσει την τιμή της μετοχής, την αξιοπιστία της επιχείρησης προκειμένου για κάποιο δανεισμό.

Μπορεί ακόμα να θέλει να βιάσει κάποια bonus που ίσως παρέχει η επιχείρηση ή ακόμα μπορεί να έχει και πολιτικούς σκοπούς.

Οι λόγοι λοιπόν που κάποιος καταλήγει να προβεί σε χειρισμό χρηματοοικονομικών αριθμών έχουν μελετηθεί από τους Stolowy και Breton (2004). Διαβάζοντας το άρθρο τους γίνεται αντιληπτό ότι το θέμα της χειραγώγησης έχει προτιμηθεί ιδιαίτερα για διαφόρων ειδών παρόμοιες μελέτες. Το συγκεκριμένο όμως άρθρο μπορεί εύκολα να θεωρηθεί ένας βασικός οδηγός κατανόησης της χειραγώγησης των λογαριασμών. Αναλύει την έννοια της χειραγώγησης, τους σκοπούς και τα πρόσωπα που είναι περισσότερο επιρρεπή στο να προβούν σε τέτοιες ενέργειες. Το άρθρο αυτό ολοκληρώνεται ως οδηγός εξηγώντας σε βάθος την κάθε μία τεχνική χειραγώγησης.

Με κίνητρο τη γενικότερη ευχέρεια χειρισμού που υπάρχει κάτω από τις γενικά αποδεκτές λογιστικές αρχές συγκριτικά με τη δυσκαμψία των φορολογικών κανόνων και υποθέτοντας ότι η διοίκηση εκμεταλλεύεται αυτή την ευχέρεια των λογιστικών αρχών προκειμένου να διαχειριστεί τα έσοδα της επιχείρησης, κυρίως ανοδικά, με τρόπους που δεν επηρεάζουν το τρέχον φορολογητέο εισόδημα, μελετάται η χρησιμότητα του αναβαλλόμενου φόρου στον εντοπισμό διαχείρισης κερδών (Phillips et al., 2002). Η έρευνα προτείνει και αξιολογεί τη χρήση της αναβαλλόμενης φορολογίας ως μέτρο για τον εντοπισμό της διαχείρισης κερδών. Οι λόγοι για τους οποίους θεωρείται ότι γίνεται διαχείριση κερδών είναι τρεις. Ο πρώτος λόγος είναι για να αποφευχθεί η μείωση των κερδών, ο δεύτερος λόγος είναι για να αποφευχθεί η ζημιά και ο τρίτος λόγος είναι για να αποφευχθεί η απόκλιση από τις προβλέψεις των αναλυτών. Ο εντοπισμός ύπαρξης ή μη, ενεργειών με σκοπό τη διαχείριση των κερδών μιας επιχείρησης είναι υψηλής σημασίας αφού συμβάλει στην αξιόπιστη αξιολόγηση της ποιότητας των κερδών αυτής. Επιπλέον, υποστηρίζεται πως εάν τα αποτελέσματα είναι θετικά, ότι δηλαδή το λογιστικό εισόδημα μεταχειρίζεται με τέτοιο τρόπο ώστε να μην επηρεάζεται το φορολογητέο εισόδημα, τότε αυτά θα συμβάλλουν στη συζήτηση που υπάρχει για το εάν τελικά θα πρέπει το λογιστικό αποτέλεσμα να είναι εκείνο το οποίο θα φορολογείται (Yin 2000, Manzon and Plesko 2001). Η διαφορά στη συγκεκριμένη μελέτη με άλλες παρόμοιες αναφέρεται πως είναι το σφάλμα στα accrual metrics, το οποίο χρησιμοποιείται για να ανιχνευθεί η τυχόν ύπαρξη διαχείρισης κερδών. Τα αποτελέσματα της έρευνας παρέχουν αποδείξεις της οριακής χρησιμότητας του αναβαλλόμενου φόρου στον εντοπισμό ενεργειών διαχείρισης κερδών σε σχέση με τα συνολικά δεδουλευμένα (Σ.Δ.) και τα μη κανονικά δεδουλευμένα (Μ.Κ.Δ) που προέ-

κυψαν από το μοντέλο Jones το οποίο και χρησιμοποιείται. Στη συγκεκριμένη εργασία υποστηρίζεται πως η αναβαλλόμενη φορολογία μπορεί να χρησιμοποιηθεί καλύτερα για να μετρήσει τις διακριτές αυτές ευχέρειες της διοίκησης οι οποίες πραγματοποιούνται κάτω από τις γενικά παραδεκτές λογιστικές αρχές (GAAP) επειδή η φορολογική νομοθεσία, γενικά, είναι πιο δύσκολη στο χειρισμό της. Αναφέρεται όπως είναι λογικό και η δυνατότητα ύπαρξης χειρισμού του λογιστικού εισοδήματος, χωρίς την ύπαρξη αναβαλλόμενου φόρου, όπως η δημιουργία μόνιμων διαφορών (φορολογικού – λογιστικού αποτελέσματος), οι ενέργειες που μεταβάλλουν τις λειτουργικές χρηματοροές ή επηρεάζουν ταυτόχρονα και το λογιστικό και το φορολογικό εισόδημα. Έτσι, η εργασία αναγνωρίζει πως πιθανώς ο αναβαλλόμενος φόρος να μην είναι σε θέση να εκφράσει όλες τις δραστηριότητες διαχείρισης κερδών και θέτει ως εμπειρική ερώτηση το εάν ο αναβαλλόμενος φόρος είναι τελικά χρήσιμος στον εντοπισμό ύπαρξης διαχείρισης κερδών πέρα από τη μελέτη των συνολικών δεδουλευμένων που έχουν που υπάρχει σε προηγούμενες έρευνες.

2.5.3 Περιπτώσεις χειρισμού χρηματοοικονομικών αριθμών

Με δεδομένο πλέον πως υφίσταται η διαχείριση κερδών, ερευνώνται η σχέση που υπάρχει (και εάν υπάρχει) μεταξύ της διαχείρισης των κερδών στην οποία μία επιχείρηση προβαίνει και της συμμετοχής του Γενικού Διευθυντή στην επιχείρηση αυτή (Bergstresser and Philippon, 2005). Αποδεικνύεται πως η διαχείριση κερδών υπάρχει και είναι πιο έντονη στις επιχειρήσεις των οποίων ο CEO έχει μεγαλύτερη ευαισθησία ως προς την αξία που θα έχουν οι μετοχές και τα δικαιώματα. Προσπαθώντας να δοθούν κίνητρα στον CEO να εφαρμόσει την καλύτερη δυνατή διοίκηση στην επιχείρηση, γίνεται και αυτός μέτοχος της επιχείρησης. Ένα από τα διάφορα (θετικά και αρνητικά) αποτελέσματα της ενέργειας αυτής είναι και έκθεση του στελέχους αυτού στη λογική του μετόχου. Από τη διοικητική θέση στην οποία βρίσκεται το συγκεκριμένο πρόσωπο, με την εξουσία που του παρέχεται και τα συμφέροντα που έχει να ικανοποιήσει, είναι εύκολο να προβεί σε διαχείριση κερδών της επιχείρησής του. Ένας από τους τρόπους διαχείρισης κερδών είναι η χρήση των δεδουλευμένων με σκοπό την ενίσχυση ή μείωση των εσόδων. Ιστορικό παράδειγμα τέτοιου είδους διαχείρισης αποτελεί η επιχείρηση Xerox, της οποίας τα στελέχη φαίνεται να χειραγωγούσαν τα εισοδήματα κατά τη διάρκεια του 1990. Φυσικά η Xerox δεν είναι το μοναδικό παρά-

δειγμα της οποίας τα ιδιαίτερα ανεβασμένα κέρδη συνέπιπταν με ασκήσεις δικαιωμάτων και πωλήσεις μετοχών. Παρόμοια παραδείγματα αποτελούν οι εταιρίες Waste Management, Tyco και η Enron. Στην έρευνα αυτή αναφέρονται ενδεικτικά τρόποι χειραγώγησης. Οι αποσβέσεις είναι κλασικό παράδειγμα, αφού αυξάνοντας ή μειώνοντας τον συντελεστή απόσβεσης μπορεί κανείς να μειώσει ή να αυξήσει αντίστοιχα τα κέρδη του. Άλλος τρόπος χειραγώγησης των κερδών είναι οι επενδυτικές δαπάνες, οι οποίες είναι ουσιαστικά έξοδα τα οποία δεν μπορούν να δημιουργήσουν μελλοντικές εισροές στην επιχείρηση (WorldCom Inc., 2002).

Άλλη μελέτη που έχει πραγματοποιηθεί γύρω από το signaling εξετάζει δύο υποθέσεις. Η πρώτη υπόθεση αφορά το εάν οι μεταβολές των μη αναγνωρισμένων αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων που προκύπτουν από μεταφορά ζημιών, αντανακλούν την επιθυμία των μάνατζερ να διαχειρίζονται τα κέρδη της εταιρίας, ενώ η δεύτερη υπόθεση, η οποία και επιβεβαιώνεται, αφορά το εάν οι μεταβολές αυτές μπορούν να οδηγήσουν σε ενδείξεις για το κατά πόσο οι μάνατζερ παρέχουν έμμεσα εσωτερική πληροφόρηση που αφορά τη μελλοντική πορεία της εταιρείας (signaling). Η μελέτη αφορά εταιρείες εισηγμένες στο Χρηματιστήριο της Αυστραλίας για την περίοδο 1999-2005 και βρίσκει ενδείξεις για το ότι οι εταιρείες των οποίων τα κέρδη προ φόρων είναι μειωμένα συγκριτικά με αυτά που έχουν προβλέψει κατά μέσο όρο οι αναλυτές, καταφέρνουν μέσω των μη αναγνωρισμένων φορολογικών απαιτήσεων που προκύπτουν από μεταφορά ζημιών να εμφανίζουν υψηλότερα από το αναμενόμενο κέρδη μετά φόρων. Αναφέρεται πως τα λογιστικά πρότυπα της Αυστραλίας (AASB 1020 "Accounting for Income Taxes") παρέχουν τη δυνατότητα στους μάνατζερ να διαχειρίζονται κατά την δική τους κρίση το ποσό των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων που θα αναγνωρίσουν, ακόμα και την περίοδο στην οποία θα αναγνωριστούν. Λόγω αυτής της ελευθερίας, μελετάται επιπροσθέτως το εάν οι αναβαλλόμενοι φόροι αυτοί συμβολίζουν τις μελλοντικές προσδοκίες των μάνατζερ ως προς την απόδοση της εταιρείας. Τα αποτελέσματα παρόμοιας έρευνας στην Αγγλία βρίσκουν πως ενώ οι μάνατζερ μελετούν τους αναβαλλόμενους φόρους για να διαχειριστούν τη μόχλευση, με αυτή τους την ενέργεια δε μειώνουν τη χρησιμότητα των μη αναγνωρισμένων αναβαλλόμενων φόρων ως προς την πρόβλεψη της μελλοντικής κερδοφορίας. Αποτελέσματα από τις Ηνωμένες Πολιτείες και το Ηνωμένο Βασίλειο δείχνουν πως οι μάνατζερ παρέχουν εσωτερική πληροφόρηση ως προς τη μελλοντική απόδοση των εταιρειών μέσω των οικονομικών τους καταστάσεων. Η πληροφόρηση αυτή παρέχεται μέσω της διάκρισης του λογαριασμού σε αναγνωρισμένο και μη αναγνωρισμένο αναβαλλόμενο φόρο.

Οι αποφάσεις που λαμβάνονται για την εταιρική μόχλευση (corporate leverage) δε φαίνεται να μένουν ανεπηρέαστες από την αναβαλλόμενη φορολογία. Προφανώς έχουν πραγματοποιηθεί μελέτες ακόμα και γ αυτό το θέμα, του εάν και του κατά πόσο δηλαδή οι διαφορές μεταξύ λογιστικού και φορολογικού αποτελέσματος μπορούν να επηρεάσουν τις αποφάσεις για μόχλευση. Ο Harrington et al. (2012) κάνει αναφορά στη δυσκολία ως προς την μελέτη των παραπάνω διαφορών, λόγω της έλλειψης ορισμένων πληροφοριών των οποίων δεν είναι υποχρεωτική η δημοσίευση τους από τις επιχειρήσεις. Προτείνει τη χρησιμοποίηση ενός δείκτη, καθαρής αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης προς υποχρεώσεις (NDTA/L), προκειμένου να υπολογίσει τις προσωρινές διαφορές ανάμεσα στο λογιστικό και το φορολογικό αποτέλεσμα. Ο δείκτης αυτός μετρά τις μελλοντικά αναμενόμενες μεταβολές στις πληρωμές των φόρων που θα επηρεαστούν από τον μελλοντικό οριακό φορολογικό συντελεστή της επιχείρησης. Με τα αποτελέσματα του παραπάνω δείκτη, μελετά το πώς ο δείκτης επηρεάζει την πολιτική που θα ακολουθηθεί από την επιχείρηση για το χρέος της. Η μελέτη πραγματοποιήθηκε για τα έτη 1994 έως και 2008 σε δείγμα επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στις Η.Π.Α. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι επιχειρήσεις που έχουν καθαρές αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις (NDTA) είναι λιγότερο πιθανό να έρθουν αντιμέτωπες με κάποιο χρέος σε σημείο αναχρηματοδότησης και ότι έχουν χαμηλότερους δείκτες μόχλευσης εάν ακολουθήσουν αναχρηματοδότηση. Τα αποτελέσματα υποδεικνύουν αντιστοίχως πως οι επιχειρήσεις με καθαρές αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις είναι περισσότερο πιθανό να έρθουν αντιμέτωπες με χρέος και τείνουν να έχουν υψηλότερο δείκτη μόχλευσης μετά από αναχρηματοδότηση. Αρκετές μελέτες υπαινίσσονται πως η διαφορά μεταξύ φορολογητέων και λογιστικών κερδών χρησιμοποιείται για να γίνει διαχείριση των κερδών (Phillips, Pincus, & Rego, 2003).

2.5.4 Διαχείριση κερδών και αναβαλλόμενη φορολογία

Υπάρχουν και άρθρα τα οποία θεωρούν δεδομένο ότι γίνεται διαχείριση των κερδών από τις επιχειρήσεις με τη χρήση της αναβαλλόμενης φορολογίας (Schrand and Wong, 2003). Συγκεκριμένα ερμηνεύει τα SFAS No. 109, ως πρότυπα τα οποία επιτρέπουν στις επιχειρήσεις να ενεργήσουν με βάση τη διακριτή τους ευχέρεια για να αποτιμήσουν αυθαίρετα τις αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις τους. Εξηγώ-

ντας, ερευνάται το κατά πόσο οι τράπεζες χειρίζονται τα κέρδη τους συντάσσοντας υψηλά valuation allowances που σχετίζονται με την αναβαλλόμενη φορολογία, και προσαρμόζοντάς τα κατά περιόδους. Τα αποτελέσματα της έρευνας αποτελούν ενδείξεις για το ότι οι περισσότερες τράπεζες δε συντάσσουν valuation allowances με σκοπό να προβούν σε διαχείριση κερδών, αλλά για να ακολουθήσουν τις οδηγίες των SFAS No. 109. Ταυτόχρονα όμως, υπάρχουν ενδείξεις για την εξομάλυνση των κερδών των τραπεζών, μέσω της χρήσης των valuation allowances. Έχοντας ως δείγμα μόνο τράπεζες, παρόμοιας λειτουργικής δραστηριότητας και έκθεσης σε μακροοικονομικούς παράγοντες, υποστηρίζεται πως τα αποτελέσματα της έρευνας είναι πιο αξιόπιστα, αφού παρόμοια έρευνα είχε γίνει από τους Miller και Skinner (1998) οι οποίοι χρησιμοποίησαν ως δείγμα επιχειρήσεις από διάφορους κλάδους και δεν εμφάνισαν αποτελέσματα που να υποστηρίζουν το ίδιο¹⁴.

Άλλη μελέτη (Holland and Jackson, 2003) αναλύει τις προβλέψεις των αναβαλλόμενων φόρων επιχειρήσεων που διανύουν περίοδο με ισχυρά κίνητρα για διαχείριση των κερδών τους. Υπάρχουν οικονομικά σημαντικές αποκλίσεις των προβλέψεων των αναβαλλόμενων φόρων με τα πραγματικά υπόλοιπα των λογαριασμών αυτών. Αυτές οι αποκλίσεις μελετάται η σχέση που μπορεί να έχουν με άλλες μεταβλητές που σχετίζονται με γεγονότα διαχείρισης κερδών. Τα αποτελέσματα δείχνουν πως τα μεγέθη των αποκλίσεων σχετίζονται με χαρακτηριστικά όπως τις ζημιές προ φόρων ή τα κέρδη προ φόρων, την έκταση της προσαρμογής του φόρου που αντιστοιχεί στο προηγούμενο έτος και το επίπεδο της πλεονάζουσας προκαταβολής φόρου. Αυτά τα αποτελέσματα ερμηνεύονται ως μία γενική εξομάλυνση των κερδών και αναφορικά με τα ευρήματα της πλεονάζουσας προκαταβολής φόρου, υπάρχει ο ισχυρισμός ότι οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν την πλεονάζουσα προκαταβολή φόρου ως γενική εικόνα για καθορίσουν το επίπεδο των προβλέψεων προκειμένου να προβούν σε διαχείριση κερδών. Η εργασία εξετάζει τη διαχείριση κερδών, εστιάζοντας στον αναβαλλόμενο φόρο αφού θεωρεί το στοιχείο αυτό ότι είναι αρκετά πολύπλοκο και υποκειμενικό με αποτέλεσμα να είναι αυξημένη η πιθανότητα διαχείρισης των κερδών μέσω

¹⁴ valuation allowance: εάν μία επιχείρηση υπολογίζει ότι για μεγαλύτερο από το 50% πιθανότητα πως δε θα έχει αρκετά μελλοντικά έσοδα για να χρησιμοποιήσει τα πλεονεκτήματα της αναβαλλόμενης φορολογίας, θα πρέπει να δημιουργήσει κατάσταση valuation allowance. Αυτή η κατάσταση εξαρτάται από υποθέσεις της διοίκησης οι οποίες αφορούν τα μελλοντικά κέρδη της επιχείρησης και το κατά πόσο αυτές μπορούν να εκμεταλλευτούν τις αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις. Εάν μεταβληθούν οι μελλοντικές αυτές υποθέσεις, τότε μεταβάλλεται και η κατάσταση με τη διαφορά να αναφέρεται ως κέρδη που αφορούν τη χρήση. Έτσι, οι επιχειρήσεις μπορούν να συντάσσουν valuation allowances τη μία περίοδο και να τη μεταβάλλουν την επόμενη. Με αυτόν τον τρόπο είναι δυνατόν να χειραγωγηθούν τα κέρδη της.

αυτού. Τελικά τα αποτελέσματα δείχνουν να υπάρχουν συστηματικές διαφορές ανάμεσα στα πραγματικά και στα απαιτούμενα επίπεδα των αναβαλλόμενων φορολογικών προβλέψεων. Οι διαφορές αυτές μπορούν να προκύψουν από συνδυασμό διαχείρισης κερδών με σφάλμα προβλέψεων.

2.5.5. Συμπεράσματα

Τα συμπεράσματα από την παρούσα υποενότητα είναι πως υπάρχει ποικιλία στη μελέτη γύρω από την χειραγώγηση των χρηματοοικονομικών μεγεθών. Όλα τα αποτελέσματα από τις έρευνες που έχω μελετήσει αποδεικνύουν πως οι οικονομικές καταστάσεις μπορούν να εμφανίζουν τα επιθυμητά αποτελέσματα με διαφορετικούς τρόπους και για διαφορετικούς σκοπούς. Παραδείγματα εταιριών έχουν βοηθήσει στην έρευνα και επιβεβαίωση θεωριών χειραγώγησης ανάμεσα στις οποίες βρίσκονται μεγάλα ονόματα όπως η Xerox, η Waste Management, η Tyco και η Enron.

2.6 Βιβλιογραφία δεύτερου κεφαλαίου

Δελτίο Επίσημων Τιμών Εξωτερικών Συναλλαγματικών έναντι δραχμής 26/10/98 Αριθμ. Συνεδρ. 206

Κίτσιος Χ., Τράπεζες: Τι κερδίζουν από τον αναβαλλόμενο, euro2day.gr, 2012 (τελευταία προσπέλαση 11/9/2014).

Boskin, M., (2003), Deferred Taxes in the Public Finances, Economics Department and Hoover Institution, NBER Working Paper.

Bergstresser, D., Philippon, T.,(2006) CEO incentives and earnings management, Journal of Financial Economics, 80, pp. 511-529.

Eurostat Guidance Note, (2014) Treatment of Deferred Tax Assets (DTAs) and Recording of Tax Credits Related to DTAs in ESA2010, European Commission.

Guenther, D., (1994) Earnings management in response to corporate tax rate changes: evidence from the 1986 tax reform act, The Accounting Review, Vol.69, No.1, pp. 230-243.

- Hanlon, D., Navissi, F., Soepriyanto, G., (2014), The value relevance of deferred tax attributed to asset revaluations, Journal of Contemporary Accounting & Economics, Vol.10, Issue2, pp. 87-89.
- Harrington, C., Smith, W., Trippeer, D., (2012), Deferred tax assets and liabilities: tax benefits, obligations and corporate debt policy, Journal of Finance and Accountancy, Vol.11, pp. 72.
- Herbohn, K., Tutticci, I., Khor P., (2010), Changes in unrecognized deferred tax accruals from carry-forward losses: earnings management or signaling?, Journal of Business Finance & Accounting, 37 (7) & (8), pp. 763-791.
- Holland, K., Jackson, R., (2004), Earnings management and deferred tax, Accounting and Business Research, V.34 Issue2, 101-121.
- Hoogendoorn, M., (1996), Accounting and taxation in Europe – A comparative overview, European Accounting Review, pp. 783-794.
- Manzon, G., and Plesko, G., (2002), The Relation Between Financial and Tax Reporting Measures of Income, MIT Sloan Working Paper No. 4332-01
- Miller, G., and Skinner, D., (1998), Determinants of the Valuation Allowance for Deferred Tax Assets under Sfas No.109, Accounting Review, 73(2), pp. 213-33.
- Mulford, C., (2002), The Financial Numbers Game: Detecting Creative Accounting Practices , 3rd Edition, Wiley.
- Phillips, J., Pincus, M., Rego, S., Earnings Management: New Evidence Based on Deferred Tax Expense, The Accounting Review, Vol.78, No.2,pp. 491-521.
- Poterba, J., Nirupama, R., Seidman, J., (2011), Deferred tax position and incentives for corporate behavior around corporate tax changes, National Tax Journal, 64 (1), pp. 27-58.
- Schrand, C., and Wong, F., (2003), Earnings management using the valuation allowance for deferred tax assets under SFAS No.109, Contemporary Accounting Research, Vol. 20, Issue 3, pp. 579-611.
- Scholes, M., Wilson, G., Wolfson, M., (1992), Firms' Responses to anticipated reductions in tax rates: the tax reform act of 1986, National Bureau of Economic Research, Working Paper No.4171.
- Skinner, D., (2008), The Rise of Deferred Tax Assets in Japan: The Role of Deferred Tax Accounting in the Japanese Banking Crisis, Journal of Accounting and Economics, Vol.46, Issues 2-3, 218-239.
- Stolowy, H., (2004), Accounts Manipulation: A Literature Review and Proposed Conceptual Framework, Review of Accounting and Finance, Vol. 3 Iss 1, 5-92.
- Wolfson, M., (1994), Financial Crisis: Understanding the Postwar U.S. Experience, 2nd edn. Armonk, New York: M.e. Sharpe Inc.
- Wong, N., (2006), Accounting for deferred taxes under NZ IAS 12, Business Review, Vol. 8 No.1, 55-59.

Κεφάλαιο 3

3.1 Ερευνητική μεθοδολογία

Η διαχείριση των κερδών, υποστηρίζεται από παλαιότερες μελέτες, ότι μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσω επιλογών που κάνουν οι χειριστές των οικονομικών καταστάσεων και των ταμειακών ροών. Οι επιλογές αυτές είναι δύσκολο να αναλυθούν από τις οικονομικές καταστάσεις. Συχνά δε, προτιμώνται χειρισμοί μέσω των δεδουλευμένων, κινήσεις οι οποίες καθιστούν ακόμα πιο δύσκολη την κατανόηση ως προς την ελαστικότητα με την οποία έχουν υποστεί χειρισμό. Έτσι ερμηνεύεται το έντονο ενδιαφέρον των ερευνητών που χρησιμοποιούν ως μεταβλητές τα δεδουλευμένα για τον εντοπισμό του γνωστού earnings management. Παραδείγματα τέτοιων ερευνών είναι η χρήση των συνολικών δεδουλευμένων από τον Healy (1985) για μη συνηθισμένες κινήσεις αυτών και του Jones (1991) ο οποίος χρησιμοποιεί την παλινδρόμηση των συνολικών δεδουλευμένων σε παράγοντες που αντικατοπτρίζουν μεταβολές στο οικονομικό περιβάλλον της επιχείρησης προκειμένου να εντοπισθεί διαχείριση κερδών.

Το μοντέλο του Jones (1991) έχει ληφθεί σε αρκετές έρευνες υπόψη και έχει τροποποιηθεί όπως για παράδειγμα στη μελέτη του Dechow et al. (1995). Στη συγκεκριμένη μελέτη τροποποιείται το μοντέλο του Jones προκειμένου να αναλυθεί η πιθανότητα να χρησιμοποιείται η διακριτική ευχέρεια των διοικούντων στο να έχουν έσοδα, στις περιπτώσεις που υπάρχουν αμφιβολίες για τα κριτήρια αναγνώρισής αυτών. Στα αποτελέσματα του ο Dechow et al. (1995) αναγνωρίζεται την ικανότητα της χρήσης των δεδουλευμένων να εντοπίζει τη διαχείριση των κερδών, όπως επίσης και τη σημαντικότητα του μοντέλου που χρησιμοποίησε. Υποστηρίζει πως το μοντέλο του Jones είναι το πιο ισχυρό ως προς τον εντοπισμό της διαχείρισης των κερδών. Στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγει και η έρευνα του Guay et al. (1996) ο οποίος προτείνει το μοντέλο του Jones και το modified Jones προκειμένου να εντοπιστούν μη συνηθισμένες δεδουλευμένες δραστηριότητες οι οποίες να προκύπτουν από διαχειριστικές αποφάσεις για την αύξηση ή, ή και, εξομάλυνση του εισοδήματος.

Ο Phillips et al. (2002) διαφωνεί ως προς το ότι οι χρονικές διαφορές που προκύπτουν από το λογιστικό και το φορολογητέο εισόδημα βοηθούν στον προσδιορισμό του εάν η διοίκηση έχει χρησιμοποιήσει τη διακριτική της ευχέρεια ή όχι. Συμφωνεί με τον Plesko (2002,), ο οποίος υποστηρίζει πως οι χρονικές διαφορές μπορούν μεν να προκύψουν από διάφορους κανόνες οι οποίοι δε συμβαδίζουν, αλλά και επειδή οι γενικά παραδεκτές λογιστικές αρχές είναι πιο ελαστικές ως προς τον καθορισμό των εσόδων από ότι το φορολογικό σύστημα. Αναφέρεται ως παράδειγμα το γεγονός ότι οι γενικά παραδεκτές λογιστικές αρχές αναγνωρίζουν μία ευελιξία ως προς τις προβλέψεις για τις επισφαλείς απαιτήσεις, ενώ οι φορολογικές αρχές επιτρέπουν τη μείωση των εσόδων μόνο στις περιπτώσεις που έχει γίνει πραγματική διαγραφή των εισπρακτέων λογαριασμών. Επιπλέον, ο Phillips et al. (2002), υποθέτει ότι οι επιχειρήσεις προσπαθούν να διαχειριστούν το εισόδημά τους ανοδικά, αποφεύγοντας να αυξήσουν τη φορολογία τους. Ακόμα υποστηρίζει ότι οι διαφορές που προκύπτουν από τα δεδουλευμένα και δεν αυξάνουν τον τρέχοντα φόρο εισοδήματος, θα βοηθήσουν στο διαχωρισμό της διακριτικής από τη μη διακριτική ευχέρεια. Παλαιότερες μελέτες έχουν οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι οι διαφορές ανάμεσα στο λογιστικό και το φορολογικό αποτέλεσμα εμπεριέχουν κινήσεις διαχείρισης κερδών. Μάλιστα ο Mills και Newberry (2001) έχουν ενδείξεις από τη μελέτη τους πως όσο μεγαλύτερη είναι η διαφορά αυτή, τόσο πιθανότερο είναι να συμβαίνει earnings management. Ενώ στη συγκεκριμένη μελέτη γίνεται χρήση δημοσιευμένων αλλά και απόρρητων δεδομένων, ο Phillips et al. (2002), κάνει χρήση μόνο δημοσιευμένων δεδομένων των επιχειρήσεων, κάτι το οποίο θα γίνει και στην παρούσα εργασία.

Λαμβάνοντας ως παράδειγμα λοιπόν την έρευνα του Phillips et al. (2002), σε αυτή την εργασία μελετώ τη χρησιμότητα του αναβαλλόμενου φόρου – έξοδο (deferred tax expense) στο να εντοπιστεί η διαχείριση κερδών με σκοπό (1) την αποφυγή εμφάνισης μείωσης των κερδών και (2) την αποφυγή εμφάνισης ζημιάς. Η μεθοδολογία η οποία θα ακολουθηθεί κάνει χρήση της κατανομής συχνότητας των κερδών των μελετώμενων επιχειρήσεων. Η κατανομή αυτής της συχνότητας θα πρέπει να είναι κανονική, όπως είναι οι κατανομές των περισσότερων συνεχών φαινομένων, ενώ στην περίπτωση που παρατηρηθεί ασυνέχεια θα θεωρηθεί ως ένδειξη χειραγώγησης των κερδών.

Προσδιορίζοντας στη συνέχεια τις υποθέσεις που θα μελετηθούν και λαμβάνοντας υπόψη τα κίνητρα που μπορεί να οδηγήσουν σε ένα earnings management, καταλήγω στη μελέτη δύο υποθέσεων:

H1: Τα αποτελέσματα των επιχειρήσεων χειραγωγούνται με σκοπό την αποφυγή εμφάνισης μειωμένων κερδών.

H2: Τα αποτελέσματα των επιχειρήσεων χειραγωγούνται με σκοπό την αποφυγή εμφάνισης ζημιάς.

Όπως αναφέρεται και στην έρευνα του Phillips et al. (2002), υπάρχει και μία τρίτη υπόθεση, αυτή της χειραγώγησης των αποτελεσμάτων των επιχειρήσεων προκειμένου να αποφευχθούν αποκλίσεις από τις προβλέψεις που έχουν γίνει από τους αναλυτές ως προς τα κέρδη της επιχείρησης. Αυτή η υπόθεση δυστυχώς είναι αρκετά δύσκολο να μελετηθεί αφού οι αναλυτές παροτρύνουν τις επιχειρήσεις να λαμβάνουν υπόψη τους τις μελέτες τους, προκειμένου να επιτευχθεί το επιθυμητό αποτέλεσμα στα νούμερα της επιχείρησης. Ακόμα πιο δύσκολη η μελέτη αυτής της υπόθεσης γίνεται από το γεγονός ότι δεν υπάρχουν οδηγίες για το πώς μετράται η καθοδήγηση των αναλυτών στις επιχειρήσεις αυτές. Έτσι θα αρκεστώ στις παραπάνω δύο υποθέσεις, οι οποίες προκειμένου να μελετηθούν, θα χρησιμοποιηθεί το “pooled cross-sectional model” με τη χρήση της “probit regression” (Phillips et al., 2002):

$$EM_{it} = \alpha + \beta_1 DTE_{it} + \beta_2 AC_{it} + \beta_3 \Delta CFO_{it} + \varepsilon_{it}$$

Όπου $EM_{it} = 1$ εάν η μεταβολή των κερδών της επιχείρησης i , από το έτος $t-1$ στο έτος t , διαιρεμένη με την τιμή της μετοχής στο τέλος του έτους $t-2$ είναι από το 0 (≥ 0) έως το 0,01 ($< 0,01$), διαφορετικά ίσο με 0.

DTE_{it} = ο αναβαλλόμενος φόρος (έξοδο) της επιχείρησης i για το έτος t , διαιρεμένο με το σύνολο του ενεργητικού στο τέλος του έτους $t-1$.

AC_{it} = τα συνολικά ή μη συνήθη δεδουλευμένα έσοδα – έξοδα (accruals) της επιχείρησης i στο έτος t (αναλύεται ο υπολογισμός τους στο κεφάλαιο «Τα δεδουλευμένα»).

ΔCFO_{it} = η μεταβολή στις ταμειακές ροές από λειτουργικές δραστηριότητες της επιχείρησης i από το έτος $t-1$ στο έτος t , διαιρεμένη με το σύνολο του ενεργητικού στο τέλος του έτους $t-1$.

ε_{it} = τα κατάλοιπα της παλινδρόμησης.

Έτσι, για το EM_{it} υπολογίζεται ο δείκτης $\frac{\text{Καθαρά Κέρδη έτους } t - \text{Καθαρά Κέρδη έτους } t-1}{\text{Αγοραία Τιμή Μετοχής στο τέλος του έτους } t-2}$ για κάθε i επιχείρηση. Στην περίπτωση που το αποτέλεσμα της επιχείρησης i βρίσκεται στο διάστημα $[0, 0.01)$, τότε η επιχείρηση αυτή θεωρείται ότι επιχειρεί να χειραγωγήσει τα αποτελέσματά της. Προβλέπεται ο συντελεστής του DTE_{it} ο οποίος αφορά τον αναβαλλόμενο φόρο της επιχείρησης i πως θα είναι θετικός και στατιστικά σημαντικός δίνοντας ενδείξεις για πιθανότητα ύπαρξης διαχείρισης κερδών προκειμένου να αποφευχθεί η εμφάνιση μειωμένων κερδών κλιμακωτά με τον αναβαλλόμενο φόρο (έξοδο).

Το AC_{it} εκφράζει μία από τις τρεις μεταβλητές δεδουλευμένων, που χρησιμοποιούνται για να ανιχνευτεί τυχόν διαχείριση κερδών, και αναμένεται να έχει θετικό συντελεστή στην περίπτωση που υπάρχει τέτοιου είδους διαχείριση. Με το να συμπεριληφθεί το DTE_{it} και το AC_{it} στο μοντέλο, μπορεί να καθοριστεί η οριακή χρησιμότητα του κάθε μέτρου που χρησιμοποιείται προκειμένου να εντοπιστεί τυχόν ύπαρξη earnings management. Συγκεκριμένα, ερμηνεύεται ο θετικός συντελεστής του DTE_{it} (AC_{it}) ως απόδειξη ότι το DTE_{it} (AC_{it}) είναι οριακά χρήσιμο για το AC_{it} (DTE_{it}) στο να ανιχνεύσει διαχείριση κερδών. Στο μοντέλο συμπεριλαμβάνεται επίσης το ΔCFO_{it} για να ελεγχθεί η επίδραση που έχει η μεταβολή των ταμειακών ροών από τις λειτουργικές δραστηριότητες της επιχείρησης i , στην κατάσταση της επιχείρησης αυτής, δηλαδή στο εάν μπορεί να θεωρείται επιχείρηση η οποία διαχειρίζεται τα κέρδη της. Στην περίπτωση που σημειώνονται αυξήσεις στις ταμειακές ροές της, υπάρχει αντίστοιχα αύξηση στην απόδοση της με αποτέλεσμα να είναι μειωμένη η ανάγκη της να προβεί σε

χειρισμό κερδών με σκοπό την επίτευξη μηδενικής ή ελάχιστα θετικής αύξησης στη μεταβολή των κερδών της.

Όσον αφορά την περίπτωση της αποφυγής εμφάνισης ζημιάς, σύμφωνα με τον Dechow et al. (2002) τα οικονομικά έτη συγκρίνονται με το μηδέν ή με ελαφρώς θετικές μεταβολές στα κέρδη, με τα οικονομικά έτη που έχουν ελαφρώς αρνητική μεταβολή κερδών. Σε αυτή την περίπτωση υπολογίζεται το “cross-sectional probit model” μετά από δύο αλλαγές. Η πρώτη αλλαγή είναι στο EM_{it} το οποίο ισούται με 1 όταν ο δείκτης $\frac{\text{Καθαρά Κέρδη το Έτος } t}{\text{Αγοραία Αξία Μετοχών στο Τέλος του Έτους } t-1}$ για την επιχείρηση i , έχει αποτέλεσμα το οποίο βρίσκεται στο διάστημα $[0, 0.02)$. Σε άλλη περίπτωση το EM_{it} ισούται με 0. Η δεύτερη αλλαγή είναι η χρήση των ταμειακών ροών. Χρησιμοποιούνται οι ταμειακές ροές από λειτουργικές δραστηριότητες προκειμένου να ελεγχθεί η απόδοση της επιχείρησης ως προς τα κέρδη της. Προβλέπεται πως ο συντελεστής του DTE_{it} θα είναι θετικός και στατιστικά σημαντικός στην περίπτωση η επιχείρηση προβαίνει σε διαχείριση των κερδών της προκειμένου να αποφευχθεί η εμφάνιση αυξήσεων των ζημιών της με τη χρήση αναβαλλόμενου φόρου (έξοδο). Ακόμα, ένας θετικός συντελεστής του DTE_{it} θα ερμηνευτεί ως αποδεικτικό στοιχείο για τη χρησιμότητα της μεθόδου των accruals ως μέτρο για την ανίχνευση της διαχείρισης των κερδών.

3.2 Τα δεδουλευμένα

Γίνεται χρήση των συνολικών δεδουλευμένων (Healy, 1985), του τροποποιημένου Jones μοντέλου (Dechow et al., 1995) και των προβλέψεων για τα μη κανονικά δεδουλευμένα (Dechow et al., 2002) ως δεδουλευμένα τα οποία χρησιμοποιούνται για earnings management. Τα συνολικά δεδουλευμένα είναι τα κέρδη από τις λειτουργικές δραστηριότητες της επιχείρησης μετά την αφαίρεση των ταμειακών ροών που προκύπτουν από τις δραστηριότητες αυτές. Ο τύπος ο οποίος χρησιμοποιείται από τον Phillips et al. (2002) και ο οποίος θα χρησιμοποιηθεί και στην παρούσα εργασία είναι ο εξής:

$$TAcc_{it} = EBEI_{it} - (CFO_{it} - EIDO_{it})$$

Όπου $TAcc_{it}$ = τα συνολικά δεδουλευμένα της επιχείρησης i τον χρόνο t .

$EBEI_{it}$ = τα καθαρά κέρδη της επιχείρησης i το έτος t πριν από έκτακτα γεγονότα και μη συνεχόμενες δραστηριότητες.

CFO_{it} = η ταμειακή ροή της επιχείρησης i από λειτουργικές δραστηριότητες το έτος t .

$EIDO_{it}$ = τα έκτακτα γεγονότα και μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες της επιχείρησης i για το έτος t που αναφέρονται στην κατάσταση ταμειακών ροών.

Προκειμένου για τον προσδιορισμό των μη κανονικών δεδουλευμένων, χρησιμοποιούνται δύο διαφορετικά μοντέλα. Το πρώτο μοντέλο είναι το τροποποιημένο από τον Dechow et al. (2002) Jones μοντέλο:

$$TAcc_{it} = \alpha + \beta_1 (\Delta Sales_{it} - \Delta AR_{it}) + \beta_2 PPE_{it} + \xi_{it}$$

Όπου $\Delta Sales_{it}$ = η μεταβολή στις πωλήσεις της επιχείρησης i από το έτος $t-1$ στο έτος t .

ΔAR_{it} = η μεταβολή στους εισπρακτέους λογαριασμούς της επιχείρησης i που προκύπτουν από λειτουργικές δραστηριότητες από το έτος $t-1$ στο έτος t .

PPE_{it} = τα πάγια περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης i το έτος t .

ξ_{it} = τα κατάλοιπα της παλινδρόμησης.

Όλες οι μεταβλητές έχουν διαιρεθεί με το σύνολο του ενεργητικού που υπάρχει κατά την έναρξη του έτους t . Με την αφαίρεση του ΔAR_{it} , γίνεται τροποποίηση στο μοντέλο του Jones (1991) έτσι ώστε να γίνεται η υπόθεση ότι οι επί πιστώσει πωλήσεις έχουν υποστεί χειρισμό. Στις περιπτώσεις που οι εταιρίες δεν προβαίνουν σε χειρισμό των κερδών τους ($EM_{it}=0$) αφαιρείται το ΔAR_{it} από την εξίσωση και υπολογίζεται το μοντέλο ξεχωριστά χρησιμοποιώντας οικονομικά έτη τα οποία δεν έχουν $EM_{it}=1$ και για τουλάχιστον δέκα επιχειρήσεις. Στη συνέχεια χρησιμοποιούνται οι παράμετροι στην παραπάνω εξίσωση ώστε να υπολογιστούν τα μη κανονικά δεδουλευμένα.

Υπολογίζονται ακόμα τα μη κανονικά δεδουλευμένα χρησιμοποιώντας το μοντέλο του Dechow et al. (2002):

$$TAcc_{it} = \alpha + \beta_1(\Delta Sales_{it} - (1 - k)\Delta AR_{it}) + \beta_2PPE_{it} + \beta_3TAcc_{it-1} + \beta_4GR_{Sales_{t+1}} + \xi_{it}$$

Όπου $k=0$ συντελεστής κλίσης από την παλινδρόμηση του ΔAR_{it} με το ΔAR_{it}

$TAcc_{it-1}$ = τα συνολικά δεδουλευμένα της επιχείρησης i τον χρόνο $t-2$ διαιρεμένα με τα περιουσιακά στοιχεία της το έτος $t-2$.

$GR_{Sales_{it+1}}$ = η μεταβολή των πωλήσεων της επιχείρησης i από το έτος t στο έτος $t+1$, διαιρεμένο με τις πωλήσεις του έτους t .

ξ_{it} = τα κατάλοιπα της παλινδρόμησης.

Το παραπάνω τροποποιημένο μοντέλο του Jones, έχει υποστεί τριών ειδών προσαρμογές. Η πρώτη προσαρμογή είναι πως αντί να υποθέτει ότι όλες οι πωλήσεις επί πιστώσει έχουν υποστεί χειρισμό, το μοντέλο χειρίζεται μέρος της αύξησης των πωλήσεων επί πιστώσει ως κανονικά δεδουλευμένα με τη χρήση της παλινδρόμησης

του ΔAR_{it} με το $\Delta Sales_{it}$ και ορίζει την παράμετρο k έτσι ώστε να κυμαίνεται από το 0 έως το 1. Με αυτό τον τρόπο η μεταβολή στις πωλήσεις της συγκεκριμένης εξίσωσης είναι μειωμένη κατά λιγότερο από το 100% της αύξησης των απαιτήσεων. Η δεύτερη προσαρμογή είναι πως ένα ποσό των συνολικών δεδουλευμένων υποθέεται πως είναι προβλεπόμενο και έτσι συμπεριλαμβάνεται στο μοντέλο, στα δεδουλευμένα του περασμένου έτους. Η τρίτη προσαρμογή στο τροποποιημένο μοντέλο του Jones είναι πως αντιμετωπίζει τις αυξήσεις των αποθεμάτων που γίνονται με τη λογική ότι αναμένεται αύξηση των πωλήσεων, ως μη κανονικά δεδουλευμένα που εκφράζουν χειραγώγηση των κερδών. Όταν συμπεριλαμβάνονται οι μελλοντικές αυτές αυξήσεις των πωλήσεων, γίνεται ουσιαστικά μια διόρθωση της αντίληψης της χειραγώγησης με βάση τα αποθέματα. Προκειμένου λοιπόν να γίνει σωστή εκτίμηση μίας περιόδου, απαραίτητα είναι τα στοιχεία της επόμενης από εκείνη περίοδο. Με την υπόθεση πως δεν πραγματοποιείται διαχείριση κερδών, υπολογίζεται το μοντέλο αφαιρώντας το $(1 - k)\Delta AR_{it}$ και χρησιμοποιώντας δεδομένα που δεν έχουν $EM_{it}=1$. Στη συνέχεια χρησιμοποιούνται οι παράμετροι στην παραπάνω εξίσωση ώστε να υπολογιστούν τα μη κανονικά δεδουλευμένα.

3.3 Βιβλιογραφία τρίτου κεφαλαίου

Dechow, P., Hutton, C., Kim, J., Sloan, R., (1995), Detecting earnings management: a new approach, Journal of Accounting Research, Vol. 50, Issue 2, pp.275-334.

Guay, W., Kothari, S., Watts, R., (1996), A market-based evaluation of discretionary accrual models, Journal of Accounting Research 34, 83-105.

Healy, P., (1985), The effect of bonus schemes on accounting decisions, Journal of Accounting and Economics 7, pp. 85-107

Jones, T., (1991), Ethical decision making by individuals in organizations: An issue-contingent model, The Academy of Management Review, Vol. 16, No. 2, pp. 336-395.

Manzon, G., and Plesko, G., (2002), The Relation Between Financial and Tax Reporting Measures of Income, MIT Sloan Working Paper No. 4332-01

Mills, L., Newberry, K., Trautman, W., (2001), Trends in book-tax income and balance sheet differences, Tax notes 96, 1109-1124

Phillips, J., Pincus, M., Rego, S., (2002), Earnings Management: New Evidence Based on Deferred Tax Expense, The Accounting Review, Vol.78, No.2, pp. 491-521.

Κεφάλαιο 4

4.1 Το δείγμα της έρευνας

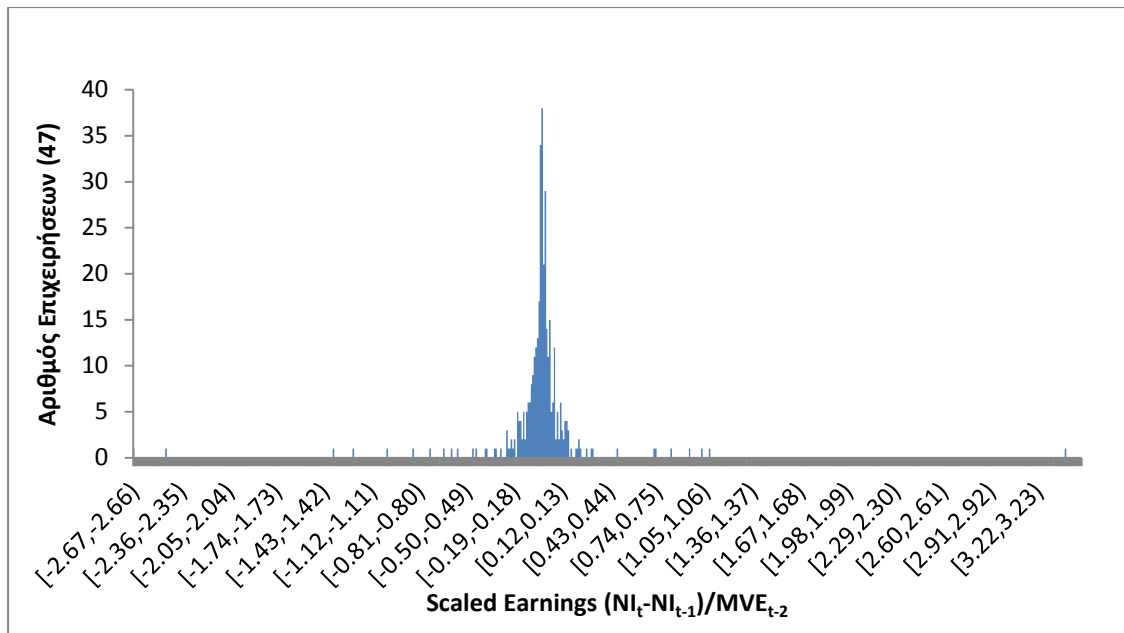
Το δείγμα που επέλεξα για την παρούσα μελέτη αφορά τις επιχειρήσεις οι οποίες ήταν εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών και δραστηριοποιούνταν το διάστημα 2005-2014. Η εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων κατέστη υποχρεωτική από το 2005 στην Ελλάδα και για το λόγο αυτό επιλέχθηκε ως έτος έναρξης για τη συλλογή των στοιχείων που χρησιμοποιήθηκαν. Απαραίτητο είναι να ακολουθούνται τα ίδια λογιστικά πρότυπα και φορολογικοί κανόνες προκειμένου να υπάρχει συγκρισιμότητα, γι αυτό και το δείγμα περιορίστηκε αυστηρά στις ελληνικές επιχειρήσεις. Δεν έχουν συμπεριληφθεί στη μελέτη εταιρείες των οποίων ο κλάδος παρουσιάζει ιδιαιτερότητες, όπως τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρείες, real estate και εταιρίες που παρέχουν χρηματοοικονομικές υπηρεσίες. Δε συμπεριλαμβάνονται επίσης επιχειρήσεις οι οποίες κλείνουν το οικονομικό τους έτος στις 30 Ιουνίου, για λόγους συγκρισιμότητας.

Τα δεδομένα συλλέχθηκαν με τη βοήθεια της βάσης δεδομένων Bloomberg αλλά υπήρχαν και ορισμένα δεδομένα όπως ο αναβαλλόμενος φόρος που χρειάστηκε να συλλεχθούν ένα προς ένα από τις ετήσιες οικονομικές εκθέσεις των εταιρειών. Ο λόγος που έγινε κατά αυτόν τον τρόπο η συλλογή είναι πως τα συγκεκριμένα δεδομένα εμφανίζονται μόνο στις σημειώσεις των ετήσιων οικονομικών εκθέσεων.

4.2 Τα αποτελέσματα

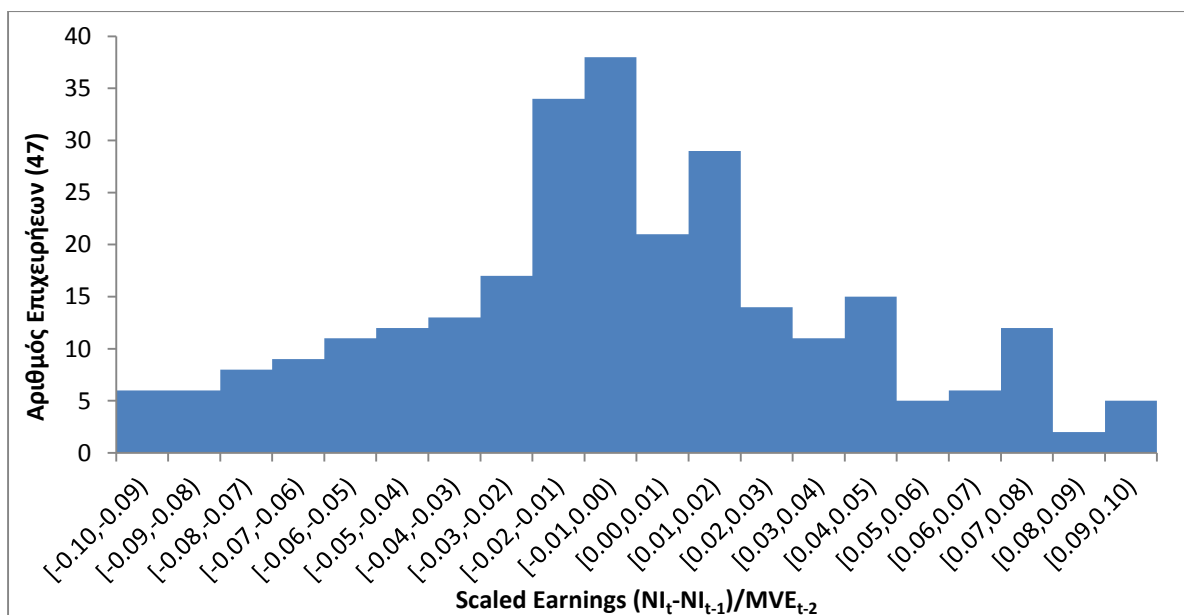
Σύμφωνα με τη μεθοδολογία συλλογής δεδομένων που αναλύθηκε προηγουμένως, ακολουθούν αποτελέσματα που προέκυψαν με γραφική απεικόνιση και ανάλυση. Στο διάγραμμα που ακολουθεί απεικονίζεται με τη μορφή ιστογράμματος η μεταβολή των σταθμισμένων κερδών με εύρος 0.01 και διάστημα (-2.67,3.51). Το πλήθος των πα-

ρατηρήσεων αφορά 47 εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών εταιρείες, οι οποίες ήταν ενεργές για το διάστημα 2005-2014.

Διάγραμμα 1: Κατανομή συχνότητας σταθμισμένων κερδών των επιχειρήσεων

Παρατηρείται ιδιαίτερα μεγάλο πλήθος των παρατηρήσεων να κινείται κοντά στο μηδέν. Γι αυτό το λόγο και προκειμένου για καλύτερη ανάλυση του ιστογράμματος, ακολουθεί μεγέθυνση του. Η μεγέθυνση αφορά το ίδιο πλήθος παρατηρήσεων, με τη διαφορά ότι το Scaled Earnings Changes είναι το διάστημα [-0.10, 0.10).

Διάγραμμα 2: Κατανομή συχνότητας των σταθμισμένων κερδών των επιχειρήσεων

Είναι πλέον εμφανές ότι στο διάστημα $[-0.01,0)$ υπάρχουν περισσότερες παρατηρήσεις από ότι στο διάστημα $[0,0.01)$, ενώ στο αμέσως επόμενο $[0.01,0.02)$ η συχνότητα της μεταβολής των κερδών εμφανίζεται αυξημένη συγκριτικά με το αμέσως προηγούμενο διάστημα $[0,0.01)$, αλλά όχι τόσο αυξημένη ώστε να ξεπερνά τη συχνότητα του διαστήματος $[-0.02,-0.01)$. Η γενική εικόνα δείχνει αυξημένη συχνότητα γύρω από το μηδέν, γεγονός που συμβολίζει την προσπάθεια χειραγώγησης των αποτελεσμάτων των εταιριών να εμφανίσουν μηδενική, ελάχιστα θετική ή ελάχιστα αρνητική διαφορά στα κέρδη τους. Σύμφωνα λοιπόν με την θεωρία του Burgstahler και Dichev οι επιχειρήσεις που πιθανώς να προβαίνουν σε χειραγώγηση των αποτελεσμάτων τους με σκοπό την αποφυγή εμφάνισης μηδενικής ή ελάχιστα θετικής διαφοράς στα κέρδη τους βρίσκονται ανάμεσα στις παρατηρήσεις του διαστήματος $(0,0.01)$.

4.3 Δεδομένα και ανάλυση αυτών

Στον πίνακα 1 εμφανίζονται τα στατιστικά στοιχεία των οικονομικών ετών με μηδενική ή ελάχιστα θετική μεταβολή των κερδών σε σύγκριση αυτών των ετών που εμφανίζουν ελάχιστα αρνητική μεταβολή των κερδών. Για την Περίπτωση 1 και για το δείγμα με $EM=1$, το μέσο DTE είναι το 0,0135 ή 1,35% του συνόλου του ενεργητικού έναρξης της οικονομικής περιόδου (διάμεσος=0.0006), και παίρνει τιμές που κυμαίνονται από -4,81% έως και 17,31% του συνόλου του ενεργητικού. Το μέσο TAcc είναι 0,0052 ή 0,52% του συνόλου του ενεργητικού έναρξης της οικονομικής περιόδου (διάμεσος=-0,0014) και παίρνει τιμές που κυμαίνονται από -10,43% έως και 24,54%. Στο δείγμα που αφορά το $EM=0$, το μέσο DTE είναι 0,0081 (διάμεσος=-0,0011) και το μέσο TAcc είναι 0,0433 (διάμεσος=-0,0311). Παρατηρείται πως και στις δύο περιπτώσεις, οι μεταβλητές των μη κανονικών δεδουλευμένων έχουν αρνητικές τιμές ως μέσο και ως διάμεσο.

Όσον αφορά την Περίπτωση 2 και για το δείγμα με $EM=1$, το μέσο DTE είναι -0,0138 ή -1,38% του συνόλου του ενεργητικού έναρξης της οικονομικής περιόδου (διάμεσος=-0.0067), και παίρνει τιμές που κυμαίνονται από -9.62% έως και 14.23% επί του συνολικού ενεργητικού. Το μέσο TAcc είναι -0.0329 ή 3.29% του συνόλου του ενεργητικού έναρξης της οικονομικής περιόδου (διάμεσος=-0.0281) και λαμβάνει τιμές

που κυμαίνονται από -18.15% έως και 9.20%. Το δείγμα με αποτέλεσμα $EM=0$, έχει μέσο DTE ίσο με 0.0103 (διάμεσος=-0.0015) και μέσο TAcc ίσο με -0.0304 (διάμεσος=-0.0292). Και στην περίπτωση αυτή, παρατηρείται πως και όταν το EM είναι ίσο με 1 αλλά και όταν είναι ίσο με 0, οι μεταβλητές των μη κανονικών δεδουλευμένων έχουν αρνητικές τιμές ως μέσο και ως διάμεσο.

Πίνακας 1						
Descriptive Statistics and Univariate Analysis						
Περίπτωση 1: Διαχείριση Κερδών με σκοπό τη μη εμφάνιση μείωσης κερδών: Μηδενική και ελάχιστα θετική μεταβολή των κερδών ($EM_1=1$) σε αντιπαράθεση με ελαφρώς αρνητική μεταβολή των κερδών ($EM_1=0$), όπου $EM_1=1$ εταιρείες που έχουν μεταβολή κερδών σταθμισμένη με την αγοραία αξία των μετοχών $[(NI_t - NI_{t-1})/MVE_{t-1}]$ για 0 τουλάχιστον και λιγότερο από 0,01 και $EM_1=0$ εταιρείες με σταθμισμένη μεταβολή των κερδών τους για τουλάχιστον -0,01 έως 0.						
EM=1	N	Μέσος	Τυπ. απόκλ	Μέγιστο	Διάμεσος	Ελάχιστο
DTE	25	0,0135	0,0470	0,1731	0,0006	-0,0481
TAcc	25	0,0052	0,0505	0,2454	-0,0014	-0,1943
AbAccMJ	25	-0,0801	0,0897	0,1601	-0,0867	-0,2796
AbAccFL	25	-0,0642	0,0897	0,1760	-0,0708	-0,2637
ΔCFO	25	-0,0235	0,0977	0,0887	0,0071	-0,4224
EM=0	N	Μέσος	Τυπ. Απόκλ.	Μέγιστο	Διάμεσος	Ελάχιστο
DTE	345	0,0081	0,0878	0,4722	-0,0011	-0,2672
TAcc	345	0,0433	0,0924	0,6243	-0,0311	-0,1765
AbAccMJ	345	-0,1540	0,1258	0,2368	-0,0311	-1,6078
AbAccFL	259	-0,1265	0,1258	0,2643	-0,1201	-1,5802
ΔCFO	345	0,0060	0,0876	0,3302	0,0052	-0,3233
Πίνακας 2						
Descriptive Statistics and Univariate Analysis						
Περίπτωση 2: Διαχείριση Κερδών με σκοπό τη μη εμφάνιση ζημιάς: Μηδενικά και ελάχιστα θετικά κέρδη ($EM_2=1$) σε αντιπαράθεση με ελαφρώς αρνητικά κέρδη ($EM_2=0$), όπου $EM_2=1$ εταιρείες που έχουν κέρδη σταθμισμένα με την αγοραία αξία των μετοχών $[NI_t/MVE_{t-1}]$ για 0 τουλάχιστον και λιγότερο από 0,02 και $EM_2=0$ εταιρείες που έχουν κέρδη σταθμισμένα για τουλάχιστον -0,02 και λιγότερο από 0.						
EM=1	N	Μέσος	Τυπ. απόκλ.	Μέγιστο	Διάμεσος	Ελάχιστο
DTE	28	-0,0138	0,0475	0,1423	-0,0067	-0,0962
TAcc	28	-0,0329	0,0680	0,0920	-0,0281	-0,1815
AbAccMJ	28	-0,1041	0,0680	0,0208	-0,0993	-0,2527
AbAccFL	28	-0,1050	0,0680	0,0199	-0,1002	-0,2536
ΔCFO	28	-0,0078	0,1132	0,3302	0,0035	-0,3211
EM=0	N	Μέσος	Τυπ. Απόκλ.	Μέγιστο	Διάμεσος	Ελάχιστο

DTE	342	0,0103	0,0878	0,4722	-0,0015	-0,2672
TAcc	342	-0,0304	0,1004	0,3533	-0,0292	-0,7377
AbAccMJ	342	-0,1536	0,1277	0,2345	-0,1485	-1,6101
AbAccFL	342	-0,1245	0,1277	0,2636	-0,1194	-1,5810
ΔCFO	342	0,0083	0,0909	0,5201	0,0057	-0,3233

Σημειώσεις που αφορούν τους πίνακες

Ορισμοί μεταβλητών

Ως **DTE** ορίζεται ο αναβαλλόμενος φόρος (έξοδο), σταθμισμένος με το σύνολο του ενεργητικού της εταιρείας στο τέλος του έτους t-1.

Ως **TAcc** ορίζονται τα συνολικά δεδουλευμένα, σταθμισμένα με το σύνολο του ενεργητικού της εταιρείας στο τέλος του έτους t-1. Υπολογίζονται ως η διαφορά του EBEI με το CFO (EBEI-CFO), όπου το EBEI εκφράζει το εισόδημα πριν από τα έκτακτα κονδύλια και το CFO εκφράζει τις ταμειακές ροές που προκύπτουν από τις λειτουργικές δραστηριότητες της εταιρείας.

Ως **AbAccMJ** ορίζονται τα μη κανονικά δεδουλευμένα που έχουν προκύψει από το τροποποιημένο μοντέλο του Jones (Dechow et al. 1995). Υπολογίζονται ως η διαφορά του TAcc με τα κανονικά δεδουλευμένα. Το τροποποιημένο μοντέλο του Jones που υπολογίζει τα κανονικά δεδουλευμένα είναι: $TAcc_{it} = \alpha + \beta_1(\Delta Sales_{it} - \Delta REC_{it}) + \beta_2 PPE_{it}$, όπου το $\Delta Sales$ εκφράζει τη μεταβολή στις πωλήσεις της εταιρείας ανάμεσα στα έτη t-1 και t, το ΔREC εκφράζει τη μεταβολή στους εισπρακτέους λογαριασμούς από λειτουργικές δραστηριότητες ανάμεσα στα έτη t-1 και t, και το PPE εκφράζει τον πάγιο εξοπλισμό της εταιρείας το έτος t. Όλες οι μεταβλητές είναι σταθμισμένες με το σύνολο του ενεργητικού της εταιρείας στο τέλος του έτους t-1.

Ως **AbAccFL** ορίζονται τα μη κανονικά δεδουλευμένα που έχουν προκύψει από το forward-looking μοντέλο του Jones (Dechow et al. 2002). Υπολογίζονται ως η διαφορά του TAcc με τα forward-looking κανονικά δεδουλευμένα. Το μοντέλο υπολογίζεται ως: $TAcc_{it} = \alpha + \beta_1(\Delta Sales_{it} - (1-k)(\Delta REC_{it})) + \beta_2 PPE_{it} + \beta_3 TAcc_{it-1} + \beta_4 GR_Sales_{t+1}$, όπου το k εκφράζει την κλίση του συντελεστή της παλινδρόμησης του ΔREC_{it} με το $\Delta Sales_{it}$, το $TAcc_{it-1}$ εκφράζει τα συνολικά δεδουλευμένα του έτους t-1 σταθμισμένα με το σύνολο του ενεργητικού του έτους t-2 και το GR_Sales_{t+1} εκφράζει τη μεταβολή στις πωλήσεις ανάμεσα στα έτη t και t-1, σταθμισμένη με τις πωλήσεις του έτους t.

Ως **CFO** ορίζονται οι ταμειακές ροές από λειτουργικές δραστηριότητες στο τέλος του έτους t-1, σταθμισμένες με το σύνολο του ενεργητικού.

Ως **ΔCFO** ορίζεται η μεταβολή του CFO από το έτος t-1 στο έτος t, σταθμισμένη από το σύνολο του ενεργητικού στο τέλος του έτους t-1.

Ως **EM₁** ορίζεται ο δείκτης-μεταβλητή που λαμβάνει τιμές 1 και 0. Λαμβάνει την τιμή 1 όταν η μεταβολή των καθαρών κερδών ανάμεσα στα έτη t και t-1 διαιρεμένα με την αγοραία αξία των μετοχών το έτος t-2, έχει αποτέλεσμα το οποίο κινείται στο διάστημα [0,0.01), αλλιώς εάν το αποτέλεσμα κινείται στο διάστημα [-0.01,0) λαμβάνει την τιμή 0.

Ως **EM₂** ορίζεται ο δείκτης-μεταβλητή που λαμβάνει τιμές 1 και 0. Λαμβάνει την τιμή 1 όταν τα καθαρά κέρδη της εταιρείας κατά το έτος t διαιρεμένα με την αγοραία αξία των μετοχών το έτος t-1, έχει αποτέλεσμα το οποίο κινείται στο διάστημα [0,0.02), αλλιώς εάν το αποτέλεσμα κινείται στο διάστημα [-0.02,0) λαμβάνει την τιμή 0.

4.4 Εμπειρικά αποτελέσματα

Τα αποτελέσματα παρέχουν πληροφορίες για τη χρησιμότητα του αναβαλλόμενου φόρου (έξοδο) συγκριτικά με τα δεδουλευμένα (συνολικά, μη κανονικά (MJ) και μη κανονικά (FL), στον εντοπισμό τυχόν ύπαρξης διαχείρισης των κερδών προκειμένου να αποφευχθεί η εμφάνιση μείωσης των κερδών, ή η εμφάνιση ζημιάς. Στον πίνακα 2 εμφανίζονται τα αποτελέσματα της παλινδρόμησης του αναβαλλόμενου φόρου (έξοδο) (DTE) με τα συνολικά δεδουλευμένα (TAcc) για τις παραπάνω δύο μελετώμενες περιπτώσεις. Στη συνέχεια, στον πίνακα 3 εμφανίζονται τα αποτελέσματα της παλινδρόμησης του αναβαλλόμενου φόρου (έξοδο) (DTE) με τα μη κανονικά δεδουλευμένα τα οποία προκύπτουν από το τροποποιημένο μοντέλο του Jones (AbAccMJ), ενώ στον πίνακα 4 εμφανίζονται τα αποτελέσματα της παλινδρόμησης του αναβαλλόμενου φόρου (έξοδο) DTE με τα μη κανονικά δεδουλευμένα forward looking (AbAccFL).

4.5 Αναβαλλόμενος φόρος (έξοδο) συγκριτικά με τα συνολικά δεδουλευμένα (TAcc)

Ο πίνακας 3 εμφανίζει τα αποτελέσματα της probit παλινδρόμησης με εξαρτώμενη μεταβλητή την EM και ανεξάρτητες μεταβλητές τις DTE, TAcc, ΔCFO και CFO Τα αποτελέσματα που αφορούν την πρώτη υπόθεση, την υπόθεση δηλαδή που αφορά τη διαχείριση των κερδών με σκοπό την αποφυγή της εμφάνισης μείωσης των κερδών, εμφανίζονται στην πρώτη από αριστερά στήλη. Αντίστοιχα, τα αποτελέσματα που αφορούν την δεύτερη υπόθεση εμφανίζονται στη δεύτερη από αριστερά στήλη με τίτλο “Σκοπός η αποφυγή εμφάνισης ζημιών”.

Πίνακας 3

Αποτελέσματα που προκύπτουν από την Probit παλινδρόμηση και μελετούν δύο σκοπούς: Σύγκριση ανάμεσα στον Αναβαλλόμενο Φόρο (Εξοδο) (DTE) και τα Συνολικά Δεδουλευμένα (TAcc)

	Σκοπός η αποφυγή εμφάνισης μείωσης των κερδών		Σκοπός η αποφυγή εμφάνισης ζημιών	
	N=361	p-value	N=361	p-value
Intercept	-1,524	0,000	-1,248	0,000
DTE	-0,331	0,813	-2,625	0,079
TAcc	3,997	0,002	-2,016	0,153
ΔCFO	1,407	0,337	-0,041	0,977
CFO	0,087	0,957	-4,453	0,052

Από τον πίνακα των ανωτέρω αποτελεσμάτων φαίνεται πως στην πρώτη στήλη η σταθερά έχει αρνητική τιμή (-1.524) και είναι στατιστικά σημαντική ($p\text{-value}=0,000^{15}$). Αυτό σημαίνει ότι η τιμή της εξαρτημένης μεταβλητής EM, όταν οι ανεξάρτητες μεταβλητές είναι ίσες με το μηδέν, είναι -1.524. Η ανεξάρτητη μεταβλητή TAcc είναι θετική (3.997) και στατιστικά σημαντική ($p\text{-value}=0.002$) που σημαίνει ότι η συγκεκριμένη μεταβλητή έχει 0.2% πιθανότητα η σχέση που εμφανίζει να οφείλεται σε τυχαίο παράγοντα. Είναι δηλαδή χρήσιμη η μεταβλητή αυτή στον εντοπισμό της τυχόν διαχείρισης κερδών με σκοπό την αποφυγή εμφάνισης μείωσης των κερδών. Καμία άλλη ανεξάρτητη μεταβλητή δεν εμφανίζεται να είναι στατιστικά σημαντική, δηλαδή καμία από τις υπόλοιπες ανεξάρτητες μεταβλητές του πίνακα δεν είναι χρήσιμες στον εντοπισμό της τυχόν διαχείρισης των κερδών με σκοπό την αποφυγή εμφάνισης μείωσης των κερδών. Στα αποτελέσματα της δεύτερης στήλης η σταθερά έχει αρνητική τιμή (-1,248) και στατιστικά σημαντική ($p\text{-value}=0,000$). Καμία ανεξάρτητη μεταβλητή δεν εμφανίζεται ως στατιστικά σημαντική προκειμένου να μπορεί να είναι χρήσιμη στον εντοπισμό της τυχόν διαχείρισης των κερδών με σκοπό την αποφυγή εμφάνισης ζημιών.

¹⁵ $p\text{-value}<0,05$ ($p\text{-value}$ στατιστικά σημαντική)
 $p\text{-value}>0,05$ ($p\text{-value}$ μη στατιστικά σημαντική)

4.6 Αναβαλλόμενος φόρος (έξοδο) συγκριτικά με τα μη κανονικά δεδουλευμένα (AbAccMJ)

Ο πίνακας 4 εμφανίζει τα αποτελέσματα της probit παλινδρόμησης με εξαρτώμενη μεταβλητή την EM και ανεξάρτητες μεταβλητές τις DTE, AbAccMJ, ΔCFO και CFO.

Πίνακας 4

Αποτελέσματα που προκύπτουν από την Probit παλινδρόμηση και μελετούν δύο σκοπούς: Σύγκριση ανάμεσα στον Αναβαλλόμενο Φόρο (Έξοδο) (DTE) και τα Μη Κανονικά Δεδουλευμένα (AbAccMJ)

	Σκοπός η αποφυγή εμφάνισης μείωσης των κερδών		Σκοπός η αποφυγή εμφάνισης ζημιών	
	N=361	p-value	N=361	p-value
Intercept	-1,057	0,000	-1,484	0,000
DTE	-0,332	0,813	-2,625	0,079
AbAccMJ	3,997	0,002	-2,016	0,153
ΔCFO	1,407	0,337	-0,041	0,977
CFO	0,087	0,957	-4,453	0,052

Στην πρώτη στήλη, όπου απεικονίζονται τα αποτελέσματα της παλινδρόμησης με μελετώμενο σκοπό την αποφυγή της εμφάνισης μείωσης των κερδών, ο σταθερός όρος είναι αρνητικός (-1,057) και στατιστικά σημαντικός (p-value=0,000). Η ανεξάρτητη μεταβλητή AbAccMJ έχει θετικό συντελεστή (3,997) και είναι στατιστικά σημαντική (p-value=0,002), ενώ καμία άλλη μεταβλητή δεν εμφανίζεται να είναι στατιστικά σημαντική. Αυτό σημαίνει ότι μόνο η μεταβλητή AbAccMJ μπορεί να βοηθήσει στον εντοπισμό τυχόν διαχείρισης κερδών με σκοπό την αποφυγή εμφάνισης μείωσης τους. Στην δεύτερη στήλη τα αποτελέσματα εμφανίζουν τον σταθερό όρο αρνητικό (-1,484) και στατιστικά σημαντικό (p-value=0,000), αλλά καμία από τις ανεξάρτητες μεταβλητές δεν εμφανίζεται να είναι στατιστικά σημαντική, δηλαδή καμία από τις μεταβλητές αυτές δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τον εντοπισμό της διαχείρισης των κερδών με σκοπό την αποφυγή εμφάνισης ζημιών.

4.7 Αναβαλλόμενος φόρος (έξοδο) συγκριτικά με τα μη κανονικά δεδουλευμένα (AbAccFL)

Στον πίνακα 5 εμφανίζονται τα αποτελέσματα της probit παλινδρόμησης με εξαρτώμενη μεταβλητή την EM και ανεξάρτητες μεταβλητές τις DTE, AbAccMJ, ΔCFO και CFO.

Πίνακας 5

Αποτελέσματα που προκύπτουν από την Probit παλινδρόμηση και μελετούν δύο σκοπούς: Σύγκριση ανάμεσα στον Αναβαλλόμενο Φόρο (Έξοδο) (DTE) και τα Μη Κανονικά Δεδουλευμένα (AbAccFL)

	Σκοπός η αποφυγή εμφάνισης μείωσης των κερδών		Σκοπός η αποφυγή εμφάνισης ζημιών	
	N=361	p-value	N=361	p-value
Intercept	-1,166	0,000	-1,447	0,000
DTE	-0,332	0,813	-1,672	0,243
AbAccFL	3,997	0,002	-1,160	0,418
ΔCFO	1,407	0,337	-0,018	0,990
CFO	0,087	0,957	-3,024	0,167

Στον πίνακα 5, στην πρώτη στήλη, ο σταθερός όρος έχει αρνητική τιμή (-1,166) και είναι στατιστικά σημαντικός (p-value=0,000). Η μεταβλητή που μπορεί να βοηθήσει στον εντοπισμό διαχείρισης κερδών είναι η AbAccFL με συντελεστή (3,997) και στατιστική σημαντικότητα (p-value=0,002). Καμία άλλη μεταβλητή δεν εμφανίζεται στατιστικά σημαντική. Τέλος, στη δεύτερη στήλη του ίδιου πίνακα, ο σταθερός όρος είναι (-1,447) με στατιστική σημαντικότητα (p-value=0,000), ενώ καμία ανεξάρτητη μεταβλητή δεν είναι σε θέση να βοηθήσει στον εντοπισμό τυχόν ύπαρξης διαχείρισης κερδών με σκοπό την αποφυγή εμφάνισης ζημιών.

4.8 Συμπεράσματα

Στην παρούσα εργασία έγινε η προσπάθεια εντοπισμού της τυχόν ύπαρξης διαχείρισης των κερδών. Όπως αναλύθηκε πιο νωρίς στην εργασία, η διαχείριση κερδών όταν υφίσταται, πραγματοποιείται μέσω της ευχέρειας των διοικούντων. Επειδή λοιπόν οι διοικούντες μπορούν να πραγματοποιήσουν κινήσεις με μεγαλύτερη ευχέρεια κάτω από τους λογιστικούς κανόνες αντί κάτω από τους φορολογικούς κανόνες, λογικά αναμένεται να προβαίνουν σε κινήσεις που δεν επηρεάζουν το φόρο ο οποίος προκύπτει από τα εισοδήματα της επιχείρησης. Έτσι, εάν πραγματοποιηθούν τέτοιου είδους διαχειρίσεις κερδών, δημιουργούνται προσωρινές φορολογικές διαφορές οι οποίες οδηγούν σε υψηλότερο αναβαλλόμενο φόρο. Η μελέτη βασίστηκε σε παρόμοια μελέτη που έχει πραγματοποιηθεί από τον Phillips et al. (2002), η οποία με τη σειρά της βασίστηκε σε μελέτες όπου παρείχαν ενδείξεις διαχείρισης κερδών όπως των Burgstahler and Dichev (1997), Degeorge et al. (1999) Mills and Newberry (2001) καθώς και σε μελέτες που παρείχαν ενδείξεις για τη σημαντικότητα του στατιστικού λάθους στη μέτρηση των δεδουλευμένων από τους Guay et al. (1996), Bernard and Skinner (1996). Μελετήθηκε λοιπόν η υπόθεση της προσπάθειας διαχείρισης των κερδών με σκοπό την αποφυγή εμφάνισης μείωσης των κερδών (H1) και η υπόθεση της προσπάθειας διαχείρισης των κερδών με σκοπό την αποφυγή εμφάνισης ζημιών (H2).

Τα αποτελέσματα ερμηνεύονται ως ενδείξεις για προσπάθεια χειραγώγησης των αποτελεσμάτων των εταιρειών με σκοπό να εμφανίσουν μηδενική, ελάχιστη θετική ή ελάχιστη αρνητική μεταβολή των κερδών τους. Με τη βοήθεια του μοντέλου probit, μοντέλο το οποίο έχει χρησιμοποιηθεί και από τον Phillips et al. (2002), ερευνήθηκε το κατά πόσο η αναβαλλόμενη φορολογία είναι χρήσιμη στον εντοπισμό της ύπαρξης χειραγώγησης των αποτελεσμάτων. Με την παλινδρόμηση probit, ελέγχθηκε παράλληλα και η χρησιμότητα άλλων μεταβλητών προκειμένου για εντοπισμό χειραγώγησης. Οι άλλες μεταβλητές που ελέγχθηκαν είναι τα συνολικά δεδουλευμένα, τα μη κανονικά δεδουλευμένα και η μεταβολή των ταμειακών ροών. Στην ανάλυση των παραπάνω μεγεθών βρέθηκαν διαφορετικά αποτελέσματα από αυτά της μελέτης Phillips et al. (2002). Η μελέτη Phillips et al. είχε ως αποτέλεσμα πως υπάρχουν ενδείξεις ότι ορισμένο μέγεθος εταιριών χρησιμοποιεί τον αναβαλλόμενο φόρο προκειμένου να χειραγωγήσει τα αποτελέσματά του. Η παρούσα μελέτη έχει ως αποτέλεσμα πως οι ελληνικές εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών επιχειρήσεις που μελετήθηκαν, και

σύμφωνα με τη θεωρία του Burgstahler και Dichev, πιθανώς να προβαίνουν σε χειραγώγηση των αποτελεσμάτων τους με σκοπό την αποφυγή εμφάνισης μηδενικής ή ελάχιστα θετικής διαφοράς στα κέρδη τους. Αυτό αποδεικνύεται από τα αποτελέσματα που εμφανίζονται στα διαγράμματα 1 και 2, όπου παρατηρείται αυξημένη συχνότητα της σταθμισμένης μεταβολής των καθαρών εσόδων (NI) από έτος σε έτος γύρω από το μηδέν. Οι εταιρείες αυτές που με βάση το ιστόγραμμα και την ερμηνεία της θεωρίας του Burgstahler και Dichev, πιθανώς να προβαίνουν σε χειραγώγηση των αποτελεσμάτων τους με σκοπό την αποφυγή εμφάνισης μηδενικής ή ελάχιστα θετικής διαφοράς των κερδών τους, μελετώνται περαιτέρω με την *probit* παλινδρόμηση προκειμένου να ερευνηθεί η χρησιμότητα του αναβαλλόμενου φόρου – έξοδο (DTE) στο να εντοπίσει διαχείριση κερδών με σκοπό την αποφυγή εμφάνισης μηδενικής ή ελάχιστα θετικής διαφοράς στα κέρδη. Οι πίνακες εμφανίζουν πως δε χρησιμοποιείται η αναβαλλόμενη φορολογία – έξοδο (DTE) προκειμένου για χειραγώγηση των αποτελεσμάτων των εταιριών με σκοπό την εμφάνιση μηδενικής ή ελάχιστα θετικής ή ελάχιστα αρνητικής διαφοράς των κερδών τους. Τα αποτελέσματα του DTE δηλαδή, δεν εμφανίζουν στατιστική σημαντικότητα. Ένας λόγος που υποθέτω πως οδηγεί στο αποτέλεσμα αυτό, της χαμηλής στατιστικής σημαντικότητας, είναι το γεγονός ότι το δείγμα που μελετήθηκε είναι μικρού μεγέθους, τουλάχιστον συγκριτικά με το μελετώμενο δείγμα στη μελέτη του Phillips et al. (2002). Το δείγμα αφορούσε μεν δέκα έτη αλλά ήταν μόνο 47 επιχειρήσεις οι οποίες πληρούσαν τα κριτήρια για την παρούσα μελέτη. Όπως αναφέρθηκε στην ανάλυση του δείγματος, δε λήφθηκαν υπόψη εταιρείες που δραστηριοποιούνται ως ασφαλιστικές, ως τράπεζες και ως Real Estate καθώς και εταιρίες που η διαχειριστική τους χρήση έληγε 30 Ιουνίου. Δεν ήταν δυνατόν να αυξηθεί το πλήθος των μελετώμενων εταιριών, με εταιρείες που δραστηριοποιούνταν στο εξωτερικό, έστω και αν αυτές ήταν εντός Ευρωπαϊκής Ένωσης, λόγω του εμποδίου της συγκρισιμότητας του δείγματος. Είναι γνωστό πως υπάρχουν αρκετές διαφορές στους νόμους της κάθε χώρας και αυτός είναι και ο ένας από τους λόγους που υπάρχει και ο αναβαλλόμενος φόρος εξάλλου.

4.9 Βιβλιογραφία τέταρτου κεφαλαίου

Burgstahler, D., Dichev, I., (1997), Earnings management to avoid earnings decreases and losses, Journal of Accounting & Economics 24, pp.99-126.

Degeorge, F., Patel, J., Zeckhauser, R., (1999), Earnings management to exceed thresholds, Journal of Business 72, pp. 1-33.

Phillips, J., Pincus, M., Rego, S., (2002) Earnings Management: New Evidence Based on Deferred Tax Expense, The Accounting Review, Vol.78, No.2,pp. 491-521.

Κεφάλαιο 5

5.1 Συμπεράσματα

Η παρούσα εργασία πραγματοποιήθηκε με σκοπό να γνωρίσω καλύτερα το θέμα της αναβαλλόμενης φορολογίας αλλά και της χρήσης της στα αποτελέσματα των επιχειρήσεων. Η έννοια της Λογιστικής Επιστήμης εισήχθη με το νόμο 2190 του 1920 «περί ανωνύμων εταιρειών» ενώ πέρασε από πολλά στάδια μέχρι να καταλήξει στα σημερινά Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα. Παράλληλα, με την εφαρμογή των Προτύπων αυτών, χρησιμοποιούνται από τις ελληνικές επιχειρήσεις και τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα τα οποία υλοποιούν την επιθυμία που εκφράστηκε για πρώτη φορά το 1929 στο Διεθνές Λογιστικό Συνέδριο της Βαρκελώνης για την ύπαρξη μίας διεθνούς λογιστικής ονοματολογίας και ενιαίων λογιστικών κανόνων. Όμως, όπως είναι λογικό, οι διαφορετικές ανά τον κόσμο φορολογικές νομοθεσίες δημιουργούν αποκλίσεις κατά την εφαρμογή των διεθνών αυτών προτύπων. Οι αποκλίσεις αυτές στην Ελλάδα χωρίζονται σε μόνιμες και προσωρινές διαφορές, οι οποίες (προσωρινές) με τη σειρά τους χωρίζονται σε φορολογητέες προσωρινές και σε εκπεστέες προσωρινές διαφορές. Στην περίπτωση των φορολογητέων προσωρινών διαφορών δημιουργείται η αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση και στην περίπτωση των εκπεστέων προσωρινών διαφορών δημιουργείται η αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση, ενώ ο λογιστικός χειρισμός αυτών των δύο συνθέτουν τη λογιστική των αναβαλλόμενων φόρων εισοδήματος.

Η λογιστική των αναβαλλόμενων φόρων εισοδήματος έχει αποσπάσει το ενδιαφέρον πολλών μελετών αφού μπορεί να επηρεάσει σημαντικά το πραγματικό συμπέρασμα που βγάζουμε για την οικονομική κατάσταση μίας εταιρίας. Παράδειγμα αποτελεί το σκάνδαλο της Resona (μελέτη Skinner 2008), αφού με τους λογιστικούς χειρισμούς των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων εμφανίζονταν φερέγγυα χωρίς πραγματικά να είναι. Λόγω της γενικής έλλειψης καθοδήγησης σχετικά με τον χειρισμό του αναβαλλόμενου φόρου και προς αποφυγή όσο το δυνατόν περισσότερων προβλημάτων, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη συμφώνησαν να παρέχουν μέσω σημειώσεων, κατευθυντήριες γραμμές για τον χειρισμό των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων. Φυσικά, δεν ήταν η έλλειψη καθοδήγησης για τον χειρισμό του

αναβαλλόμενου φόρου που οδηγούσε τις επιχειρήσεις στην παραποίηση των αποτελεσμάτων τους. Αναγνωρίζοντας το διχασμό που προκύπτει ανάμεσα στη φορολογική και στη λογιστική ωφέλεια, ο Hoogendoorn (1996) μελετά το κατά πόσο τα δύο αυτά αποτελέσματα (φορολογικό αποτέλεσμα και λογιστικό αποτέλεσμα) είναι πραγματικά ανεξάρτητα μεταξύ τους και βρίσκει πως συνδέονται μέσω του αναβαλλόμενου φόρου. Η εξάρτηση αυτή φαίνεται έμμεσα και από τη μελέτη Poterba et al. (2011) που ερευνά τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα σε δύο μεταβολές, αυτή του φορολογικού συντελεστή και της αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης. Στη συγκεκριμένη μελέτη, η οποία στηρίζεται στις έρευνες του Scholes et al. (1992) και του Guenther (1994) και αφορούν τη φορολογική μεταρρύθμιση των Ηνωμένων Πολιτειών για το διάστημα 1987-1988, εμφανίζονται οι επιχειρήσεις να αυξάνουν το υπόλοιπο της αναβαλλόμενης φορολογικής τους απαίτησης όταν αναμένεται να μειωθούν οι φορολογικοί συντελεστές στο μέλλον και να ενεργούν αντιστρόφως όταν αναμένεται να αυξηθούν οι φορολογικοί συντελεστές στο μέλλον.

Υπάρχουν διάφορες ονομασίες που μπορούν να περιγράψουν το είδος του χειρισμού που είναι δυνατόν να συμβεί στους χρηματοοικονομικούς αριθμούς όπως «επιθετική λογιστική», «διαχείριση κερδών», «εξομάλυνση εισοδήματος», «δόλια χρηματοοικονομική πληροφόρηση» και «δημιουργική λογιστική». Η δημιουργική λογιστική εκφράζει τις κινήσεις εκείνες που έχουν πραγματοποιηθεί προκειμένου να γίνει το παιχνίδι των οικονομικών μεγεθών και οι οποίες κινήσεις μπορεί να ερμηνεύονται με μία από τις προηγούμενες ονομασίες ή και με περισσότερες. Η μελέτη του Phillips et al. (2002) βοηθά στη δημιουργία βάσης για το πρακτικό μέρος της εργασίας μου, αφού προτείνεται στη μελέτη αυτή, η αξιολόγηση και η χρήση της αναβαλλόμενης φορολογίας ως μέτρο εντοπισμού στη διαχείριση των κερδών. Τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής δείχνουν πως ο αναβαλλόμενος φόρος – έξοδο χρησιμεύει στον εντοπισμό ενεργειών διαχείρισης κερδών, ενώ σε άλλη μελέτη, ο Holland και Jackson (2003) μελετά συγκεκριμένα, τη διαχείριση κερδών μέσω χειρισμού του αναβαλλόμενου φόρου. Τα αποτελέσματα της τελευταίας μελέτης δείχνουν ότι υπάρχουν σημαντικές διαφορές ανάμεσα στα πραγματικά και επίπεδα που απαιτούνται για τις προβλέψεις των αναβαλλόμενων φόρων και ερμηνεύονται ως αποτέλεσμα διαχείρισης κερδών.

Στο πρακτικό μέρος της εργασίας μου, το τρίτο κεφάλαιο, αναλύω την ερευνητική μεθοδολογία που ακολούθησα λαμβάνοντας υπ' όψιν παλαιότερες μελέτες (Jones και Dechow et al.). Ερευνώ την τυχόν ύπαρξη ενδείξεων για διαχείριση των κερδών με

σκοπό την αποφυγή εμφάνισης ζημιών ή την αποφυγή εμφάνισης μείωσης κερδών από τις ελληνικές, εισηγμένες στο Χρηματιστήριο, επιχειρήσεις, ενώ συνεχίζω με τα θετικά αποτελέσματα που προκύπτουν και χρησιμοποιώ το probit μοντέλο παλινδρόμησης προκειμένου να, μελετήσω το κατά πόσο ο αναβαλλόμενος φόρος – έξοδο χρησιμοποιείται για τις διαχειρίσεις κερδών. Στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύεται το δείγμα και ερμηνεύονται τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας. Όπως προκύπτει, τα δεδουλευμένα είναι ικανά ως προς το να ερμηνεύσουν διαχείριση κερδών με σκοπό την αποφυγή εμφάνισης ζημιάς ή την αποφυγή εμφάνισης μειωμένων αποτελεσμάτων, πλην όμως του αναβαλλόμενου φόρου – έξοδο.

Ειδικότερα, τα αποτελέσματα ερμηνεύονται ως θετικές ενδείξεις για την προσπάθεια χειραγώγησης των αποτελεσμάτων των επιχειρήσεων που είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο για τα έτη 2005 - 2014 με σκοπό την αποφυγή εμφάνισης ζημιών ή την αποφυγή εμφάνισης μείωσης κερδών. Συνεχίζοντας, οι θετικές αυτές ενδείξεις χειραγώγησης δείχνουν να πραγματοποιούνται με τη χρήση δεδουλευμένων, αλλά όχι με τη χρήση του αναβαλλόμενου φόρου – έξοδο. Με βάση τα αποτελέσματα της παρούσας εργασίας, θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν περαιτέρω μελέτες όπου θα συγκρίνουν τα αποτελέσματα της Ελλάδας με αυτά των άλλων χωρών προκειμένου να εξεταστεί το κατά πόσο υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των αποτελεσμάτων και πως αυτή η συσχέτιση ερμηνεύεται. Περαιτέρω μελέτη θα μπορούσε να γίνει επίσης και για σύγκριση των αποτελεσμάτων πριν και μετά την ύφεση στην Ελλάδα προκειμένου να φανεί εάν η κρίση αυτή επηρέασε τον τρόπο σκέψης και λειτουργίας των επιχειρήσεων. Άλλες μελέτες θα μπορούσαν να δείξουν σχέσεις μεταξύ του αναβαλλόμενου φόρου και άλλων κονδυλίων, όπως για παράδειγμα του δανεισμού μιας επιχείρησης. Διαβάζοντας το δεύτερο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, αναφέρονται παρόμοιες μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί στο παρελθόν και που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως βάση για περαιτέρω έρευνα.

Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία

Γρηγοράκος, Γ. Θ. (2011), *Ανάλυση – Ερμηνεία του Ελληνικού Γενικού Λογιστικού Σχεδίου*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα.

Χάλκος, Γ. (2011), *Οικονομετρία (Θεωρία, εφαρμογές & χρήση προγραμμάτων σε Η/Υ)*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα.

Ξένη Βιβλιογραφία

Revsine, L., Collins, W. D., and Johnson, W. B. (1999), *Financial Reporting & Analysis*, Prentice Hall, New Jersey.

Mulford, C., Eugene, E., (2002), *The Financial Numbers Game: Detecting Creative Accounting Practices*, John Wiley & Sons, Inc NY.

Wolfson, M., (1994), *Financial Crisis: Understanding the Postwar U.S. Experience*, 2nd edn. Armonk, New York: M.e. Sharpe Inc.

Νομοθεσία

Δελτίο Επίσημων Τιμών Εξωτερικών Συναλλαγματικών έναντι δραχμής 26/10/98 Αριθμ. Συνεδρ. 206.

Ν.2190/20 (Φ.Ε.Κ. Α37/30.03.1963) «Περί Ανωνύμων Εταιρειών».

Ν.2238/94 (Φ.Ε.Κ.151/16.09.1994) «Κύρωση του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος».

Ν.4110/13 (Φ.Ε.Κ.17/23.01.2013) «Ρυθμίσεις στη φορολογία εισοδήματος, ρυθμίσεις θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Οικονομικών και λοιπές διατάξεις».

Ν.4172/13(Φ.Ε.Κ.167/23.07.2013) «Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα εφαρμογής του ν.4046/2012, του ν.4093/2012 και του ν.4127/2013 και άλλες διατάξεις».

Ν.4308/14 (Φ.Ε.Κ.251/24.11.2014) «Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα, συναφείς ρυθμίσεις και άλλες διατάξεις».

Ν.Δ. 4237/62 (Φ.Ε.Κ. Α123/09.08.1962) «Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως του Π.Δ. 1123/1980 (Φ.Ε.Κ. 283/15.12.1980) «Περί ορισμού του περιεχομένου και του χρόνου ενάρξεως της προαιρετικής εφαρμογής του Γενικού Λογιστικού Σχεδίου».

Π.Δ.1123/80 (Φ.Ε.Κ.283/15.12.1980) «Περί ορισμού του περιεχομένου και του χρόνου ενάρξεως της προαιρετικής εφαρμογής του Γενικού Λογιστικού Σχεδίου».

Π.Δ. 186/92 (Φ.Ε.Κ. Α84/26.05.1992) «Κώδικας Βιβλίων και Στοιχείων».

Ελληνικά Άρθρα

Νιφόπουλος, Κ., (2014), Η ιστορία της λογιστικής τυποποίησης στην Ελλάδα, *Accountancy Greece*, τευχ. 15, 76-84.

Ξένα Επιστημονικά Άρθρα

Bergstresser, D., Philippon, T., (2006) CEO incentives and earnings management, Journal of Financial Economics, 80, pp. 511-529.

Burgstahler, D., Dichev, I., (1997), Earnings management to avoid earnings decreases and losses, Journal of Accounting & Economics 24, pp.99-126.

Boskin, M., (2003), Deferred Taxes in the Public Finances, Economics Department and Hoover Institution, NBER Working Paper.

Dechow, P., Hutton, C., Kim, J., Sloan, R., (1995), Detecting earnings management: a new approach, Journal of Accounting Research, Vol. 50, Issue 2, pp.275-334.

Degeorge, F., Patel, J., Zeckhauser, R., (1999), Earnings management to exceed thresholds, Journal of Business 72, pp. 1-33.

Eurostat Guidance Note, (2014) Treatment of Deferred Tax Assets (DTAs) and Recording of Tax Credits Related to DTAs in ESA2010, European Commission.

Georgiopoulos, G., (2014), EBA asks Greece to tweak law on deferred tax for banks, *Business & Financial News*.

Guay, W., Kothari, S., Watts, R., (1996), A market-based evaluation of discretionary accrual models, Journal of Accounting Research 34, 83-105.

Guenther, D., (1994) Earnings management in response to corporate tax rate changes: evidence from the 1986 tax reform act, The Accounting Review, Vol.69, No.1, pp. 230-243.

Hanlon, D., Navissi, F., Soepriyanto, G., (2014), The value relevance of deferred tax attributed to asset revaluations, Journal of Contemporary Accounting & Economics, Vol.10, Issue2, pp. 87-89.

Harrington, C., Smith, W., Trippeer, D., (2012), Deferred tax assets and liabilities: tax benefits, obligations and corporate debt policy, Journal of Finance and Accountancy, Vol.11, pp. 72.

Healy, P., (1985), The effect of bonus schemes on accounting decisions, Journal of Accounting and Economics 7, pp. 85-107

Herbohn, K., Tutticci, I., Khor P., (2010), Changes in unrecognized deferred tax accruals from carry-forward losses: earnings management or signaling?, Journal of Business Finance & Accounting, 37 (7) & (8), pp. 763-791.

Holland, K., Jackson, R., (2004), Earnings management and deferred tax, Accounting and Business Research, V.34 Issue2, pp. 101-121.

Hoogendoorn, M., (1996), Accounting and taxation in Europe – A comparative overview, European Accounting Review, pp. 783-794.

Jones, T., (1991), Ethical decision making by individuals in organizations: An issue-contingent model, The Academy of Management Review, Vol. 16, No. 2, pp. 336-395.

Manzon, G., and Plesko, G., (2002), The Relation Between Financial and Tax Reporting Measures of Income, MIT Sloan Working Paper No. 4332-01

Miller, G., and Skinner, D., (1998), Determinants of the Valuation Allowance for Deferred Tax Assets under Sfas No.109, *Accounting Review*, 73(2), pp. 213-33.

Mills, L., Newberry, K., Trautman, W., (2001), Trends in book-tax income and balance sheet differences, *Tax notes* 96, 1109-1124

Noor, R., Mastuki, N., Aziz, Z., (2007), Earnings Management and Deferred Tax, *Malaysian Accounting Review*, Vol. 6, N. 1.

Phillips, J., Pincus, M., Rego, S., (2002) Earnings Management: New Evidence Based on Deferred Tax Expense, *The Accounting Review*, Vol.78, No.2,pp. 491-521.

Poterba, J., Nirupama, R., Seidman, J., (2011), Deferred tax position and incentives for corporate behavior around corporate tax changes, *National Tax Journal*, 64 (1), pp. 27-58.

Scholes, M., Wilson, G., Wolfson, M., (1992), Firms' Responses to anticipated reductions in tax rates: the tax reform act of 1986, National Bureau of Economic Research, Working Paper No.4171.

Schrand, C., Wong, F., (2003), Earnings management using the valuation allowance for deferred tax assets under SFAS No.109, *Contemporary Accounting Research*, Vol. 20, Issue 3, pp. 579-611.

Skinner, D., (2008), The Rise of Deferred Tax Assets in Japan: The Role of Deferred Tax Accounting in the Japanese Banking Crisis, *Journal of Accounting and Economics*, Vol.46, Issues 2-3, pp. 218-239.

Stolowy, H., (2004), Accounts Manipulation: A Literature Review and Proposed Conceptual Framework, *Review of Accounting and Finance*, Vol. 3 Iss 1, pp. 5-92.

Trapp, R., (1995), The thorny issue of deferred tax, *The independent*.

Wong, N., (2006), Accounting for deferred taxes under NZ IAS 12, *Business Review*, Vol. 8 No.1, 55-59.

Ηλεκτρονικές Πηγές

Κίτσιος Χ., «Τράπεζες: Τι κερδίζουν από τον αναβαλλόμενο», *euro2day.gr*, 2012 (τελευταία προσπέλαση 11/9/2014).

<http://www.ifrs.org/Pages/default.aspx>.